

บทที่ 2

กลอนเปล่าและหนังสือกลอนเปล่า

ความเป็นมาของกลอนเปล่า

กลอนเปล่าเป็นการประพันธ์รูปแบบใหม่อย่างหนึ่งของไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียงร้อยด้วยคำ โดยไม่มีลักษณะบังคับทางด้านหลักเกณฑ์ตายตัว ลักษณะคำประพันธ์ชนิดนี้เราได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก คำประพันธ์ของตะวันตกที่มีลักษณะเช่นนี้มี 2 ชนิด คือ Blank Verse และ Free Verse

" Blank Verse " หมายถึง คำประพันธ์ร้อยกรองที่บังคับเสียงหนักเบา และจำนวนกลุ่มพยางค์ที่มีเสียงหนักเบาในแต่ละบรรทัดจะมี 5 คู่ รวมเป็น 10 พยางค์ ซึ่งในคำประพันธ์ของตะวันตกเรียกว่าเป็นแบบ "ไอแอมบิก เพนตามิเตอร์" (iambic pentameter) คำประพันธ์ชนิดนี้ไม่กำหนดความยาวในแต่ละบทและไม่บังคับสัมผัส เป็นบทประพันธ์ที่นิยมแต่งกันมากในประเทศอังกฤษ สมัยพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 Henry Howard, Earl of Surrey เป็นผู้ริเริ่ม และมีกวีคนอื่น ๆ ที่นำมาแต่งจนแพร่หลาย เช่น Shakespeare, John Milton เป็นต้น (The Encyclopedia Americana 1967: 4: 62)

" Free Verse " หมายถึง คำประพันธ์ชนิดหนึ่งที่เขียนเป็นบรรทัด ๆ แบบคำประพันธ์ร้อยกรองทั่วไป แต่ความสั้นยาวของแต่ละบรรทัดไม่สม่ำเสมอ ไม่มีการกำหนดเสียงหนักเสียงเบาของกลุ่มพยางค์เป็นรูปแบบที่แน่นอน และจะมีสัมผัสหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นลีลา จังหวะของคำประพันธ์ชนิดนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้แต่งต้องการเน้นความตั้งใจ น้ำเสียง และอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้แต่ง Free Verse เป็นรูปแบบคำประพันธ์สมัยใหม่ของอังกฤษ มีร่องรอยปรากฏในสมัยกลาง และพัฒนาขึ้นมากในงานของ Gerald Manly Hopkins (1844-1889) กวีสมัยวิคตอเรีย ส่วนผู้ที่ได้รับชื่อเสียงว่าเป็นผู้ประดิษฐ์คำประพันธ์ชนิดนี้ให้สมบูรณ์คือ

Walt Whitman, T.S Eliot และ D.H Lawrence เป็นต้น Free Verse เป็นคำประพันธ์ที่นิยมแต่งกันมากในระหว่างปี ค.ศ.1914 - 1945 และในปัจจุบัน (The Encyclopedia Americana 1967: 4: 62)

คำประพันธ์ของตะวันตกทั้งสองแบบนี้ได้แพร่หลายเข้ามาเมื่ออิทธิพลของการแต่งคำประพันธ์ไทยที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของกฎเกณฑ์เคร่งครัดของฉันทลักษณ์โบราณ

ผู้ที่นำเอาคำประพันธ์ประเภท Blank Verse มาแต่งเป็นภาษาไทยครั้งแรก คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงแปลบทละครของเชกสเปียร์ เรื่อง โรเมโอ และจูเลียต จากเรื่อง Romeo-Juliet เรื่อง เวนิสวานิช จากเรื่อง The Merchant of Venice และเรื่อง ตามใจท่าน จากเรื่อง As You Like It ในการแปลบทละครทั้งสามเรื่องนี้ ทรงพยายามแปลให้ใกล้เคียงกับบทประพันธ์เดิมมากที่สุดทั้งเนื้อความ ส่วนวนโวหารลีลาอารมณ์ ตลอดจนลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ โดยทรงใช้กลอนโคลง บทกวีร้อยกรอง และคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสม และในตอนที่เชกสเปียร์ใช้คำประพันธ์แบบ Blank Verse พระองค์ก็ทรงใช้ตามเป็นบางส่วน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ชื่อคำประพันธ์ชนิดนี้ว่า "กลอนเปล่า" ดังปรากฏในคำนำบทพระราชนิพนธ์ เวนิสวานิช ตอนที่หนึ่งว่า " . . . เรื่องละครของเชกสเปียร์, นอกจากเป็น เรื่องสำหรับเล่นออกโรงให้คนดู, เขาย่อมยกย่องกันว่าเป็นหนังสือที่ควรอ่าน, เพราะเป็นแบบอย่างอันดีแห่งจินตกวีนิพนธ์ เค็มไปก้วยโวหารอันกล้า และถ้อยคำรจนอย่างสละสลวย, โดยมากเป็นภาพยอังกฤษชนิดที่เรียกว่า "กลอนเปล่า" (Blank Verse), คือไม่มีสัมผัส เป็นแต่จำกัศวรรยทีละ 10 พยางค์, แค่มางแห่งก็มีกลอนสัมผัสปนอยู่, และบางแห่งก็มีร้อยแก้วปนอยู่" (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2459 : ก)

"กลอนเปล่า" ในปัจจุบันนี้ใช้เรียกคำประพันธ์ร้อยกรองที่ไม่บังคับฉันทลักษณ์อื่น ๆ นอกเหนือจากกลอนเปล่าในความหมายที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไว้เป็นที่น่าสังเกตว่าในพระราชนิพนธ์เรื่อง เวนิสวานิช และ ตามใจท่าน พระองค์ทรงเลือกใช้กลอนเปล่าแทนกลอนเปล่า เพราะเป็นคำประพันธ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนในเรื่อง โรเมโอและจูเลียต นั้นเป็นบทละครของเชกสเปียร์ที่นิยมนำมาแสดงทั้งอดีตและปัจจุบัน พระองค์ทรงนำมาแปลเป็น

ภาษาไทยเป็นเรื่องที่ 3 พระองค์ทรงประพันธ์คำประพันธ์ชนิดใหม่ให้มีลักษณะใกล้เคียงกับ Blank Verse แต่ไม่กำหนดเสียงหนักเบาเหมือนร้อยกรองตะวันตก กลับทรงเพิ่มการสัมผัสสมาแทน โดยมักจะทรงให้มีการสัมผัสพยางค์ท้ายของวรรคเป็นคู่ ๆ และส่งสัมผัสไปยังพยางค์ที่ 5 ของวรรคถัดไปท้าย (ทิพย์สุเนตร อนันมบุตร 2523: 257) ทั้งแผนผังคำประพันธ์ต่อไปนี้

แผนผังกลอนเปล่าพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	}
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	}
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	

คำประพันธ์มีลักษณะคล้ายกลอนตรงที่มีการกำหนดคณะและสัมผัส แต่ก็ไม่กำหนดจำนวนคำและตำแหน่งสัมผัสตามรูปแบบของ กลอนที่มีมาแต่เดิม นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงใช้เครื่องมือยาววรรคตอนตามแบบ ไวยากรณ์อังกฤษในคำประพันธ์นี้ด้วย

ตัวอย่างของกลอนเปล่าจากบทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง โรเมโอและจูเลียต

(องก์ที่ 2 ฉากที่ 2)

โรเมโอ โฉมงาม, พี่ชอสาบานโดยอ้างศศิธร,
ซึ่งสองยอกพฤक्षाเป็นแสงเงินสลบสสอน

จูเลียต ออย่างเลยจันทร์, กวางเคื่อนอันบ่เที่ยงตรง,
ซึ่งทุก ๆ เคื่อนย้ายโคจรจากในแวงวง,
เกลือกรักของคุณลงรอยโลเลไปเช่นนั้น.

โรเมโอ จะให้อ่างสิ่งใด?

จูเลียต ออย่าสาบานก็แล้วกัน

หรือจะสาบานฉะนั้น, ก็อ่างตัวของคุณเด็ก,

เพราะฉันนับว่าคุณเป็นทေးสุดประเสริฐ, จะเชื่อคุณผู้เลิศ
โรเมโอ ถ้าความรักออกดวงใจ. (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.
โรเมโอ และจูเลียต. พระนคร: คลังวิทยา, 2511. หน้า 69)

การที่ทรงเพิ่มสัมผัสเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะว่า สัมผัสเป็นลักษณะเด่นของคำประพันธ์
 ร้อยกรองของไทย ทำให้มีจังหวะคล้องจองกัน รู้สึกว่าฟังไพเราะ ภาษาไทยไม่ได้ออกเสียง
 เน้นคำเสียงหนักเสียงเบาอย่างภาษาอังกฤษเพราะเป็นภาษาที่มีเสียงสูงต่ำประคองเสียงดนตรี
 อยู่แล้ว การใช้สัมผัสคล้องจองในคำประพันธ์จึงเป็นความคุ้นเคยของคนไทย จึงจะคุ้นคว้อย่าง
 เปรียบเทียบกลอนเปล่าภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ดังนี้

ตัวอย่างของกลอนเปล่าจากบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องโรเมโอและจูเลียต

เปรียบเทียบกับบทภาษาอังกฤษของเชกสเปียร์

(องก์ที่ 2 ฉากที่ 2)

จูเลียต นามเธอเท่านั้นหนอที่นับว่าเป็นอริ;

Juliet Tis but thy name, that is my enemy;-

เธอเป็นตัวเธอนี้, มิใช่มอนตะคัวนา

Thou art thyself though, not a Montague.

ไคเปนมอนตะคิว? ไม่ใช่หัดจ์หรือบาทา,

What's Montague? it is nor hand, nor foot,

หรือแขน, หรือใบหน้า, หรืออวัยวะไค

Nor arm, nor face, nor any other part

ที่เป็นของบุรุษเป็นนามอื่นใดเป็นไร

Belonging to a man O, be some other name!

นามนั้นสำคัญไฉนที่เราเรียกกุหลาบนั้น

What's in a name? That which we call a rose,

แม้เรียกว่าอย่างอื่นก็หอมรื่นอยู่เหมือนกัน;

By any other name would smell as sweet;

โรเมโอก็ฉันนั้น, แม่โรเมโอมีไชนาม,

So Romeo would, were he not Romeo call'd,

ก็คงจะยังพร้อมบริบูรณ์ด้วยสิ่งงาม

Retain that dear perfection which he owes,

โดยไม่คองไชนาม - โรเมโอ, หิ้งนามไกล

Without that title: - Romeo, doff thy name; (พระบาทสมเด็จพระ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. โรเมโอ และจูเลียต. พระนคร: คลังวิทยา, 2511. หน้า 71-72)

ในเรื่องการใช้สัมผัสในกลอนเปล่าอันเป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันกลอนเปล่าที่นิยมเขียนกัน แม้จะไม่ไต่ลอกแบบอย่างกลอนเปล่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยตรง แต่ก็ปรากฏว่ามีการใช้สัมผัสบางแห่ง ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้เป็นรูปแบบตายตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าฉันทลักษณ์แบบโบราณ และสัมผัสอันเป็นลักษณะเด่นของไทยมีอิทธิพลต่อการเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่อยู่มาก ก็จะได้เห็นได้จากกลอนเปล่าบางบทซึ่งยกตัวอย่างมาดังต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างกลอนเปล่าที่มีสัมผัส

ธรรมชาติ ชลิ่งชลิ่ง เพลงสวาท

จบแล้วแล้วส่งสกลลับกุฎี

ความความ คล้าของกนยาม

ในของโยเขี้ยวโยเคี้ยว

...ซีเหินยาแท้แท้เจ้าภาพ. (ศักดิ์ศิริ นิ่มสมสืบ. ทุกถารอวยทราย.

กรุงเทพฯ: คอกหญ้า, 2526. หน้า 41)

ฉันไม่ไชนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่

แม่จะไร้คำว่า "กวี" เรียกตนเองก็ยังมีกล้า

เป็นเพียงคนธรรมดา แสนธรรมดา

ที่อยากสื่อภาษาแห่งหัวใจ

เนื้อเรื่องที่เขียนไม่สูงส่ง

เท่าที่ทำได้คงเรียงร้อยด้อยค่าง่ายง่าย
 อาจจะไม่มียุทธศิลป์ต่อสังคมมากมาย
 เป็นได้เพียงบทราฟิ่ง... เพื่อฝัน

ในโลกสับสน - บางคนอาจเหงา
 และเข้าถึงบทราฟิ่งสันสัน
 แน่นนอน... ย่อมไม่ใช่งานชิ้นสำคัญ
 เพราะฉันเพียงต้องการสื่อภาษาแห่งหัวใจ

.....

.....

ฉันเป็นสายธารกว้างใหญ่
 ที่คุณสามารถกักตวงความชื่นฉ่ำได้
 ฉันเป็นดอกไม้ที่ให้ความหอม
 ฉันเป็นทะเลทรายแห่งแสง
 มีเพียงความร้อนแรงแผดเผา
 เป็นเมฆสีเทา
 ให้ความหม่นเศร้า

.....

.....
 ศูนย์กิตติยทรัพย์ยากร

.....
 เป็นเพียงคนธรรมดา แสนธรรมดา

.....
 ที่อยากสื่อภาษาแห่งหัวใจ. (อริน. อันเนื่องมาจากความรัก.)

กรุงเทพฯ ทานคร: สุพันธ์, 2528 หน้า 4 - 5)

จากคำอธิบายและตัวอย่างที่ยกกล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ากลอนเปล่าในปัจจุบันมีรูปแบบ
 เป็น Free Verse ซึ่งเรานำมาใช้เป็นรูปแบบคำประพันธ์ของไทย และเรียกว่ากลอนเปล่า
 เช่นกัน ส่วนกลอนเปล่าในแบบของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ไม่ปรากฏว่า

เป็นที่นิยมกันสืบต่อมา

การวิวัฒนาการกลอนเปล่าของไทยในแบบ Free Verse จะเริ่มขึ้นเมื่อใดยากที่จะกำหนดได้แน่นอน เสถียร จันทิมาธร (2525: 63) กล่าวว่า ช่วงระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมุข อุณหชุบ เคยใช้นามปากกา "สิบล ร้อยพัน" เขียนและตีพิมพ์กลอนเปล่าออกเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษ-ประชามิตร ตอนถูกคุมขังด้วยข้อหา "ขบถสันติภาพ" ณ คุกบางขวาง คุกลาบ สายประสิทธิ์ เคยใช้นามปากกา "ขอประทุม" เขียนกลอนเปล่าชื่อ "อาชฎากรผู้ปลอญนทพิราบ" อันลือชื่อ อิศรา อมันตกุล เมื่อเขียนเรื่องสั้น "โลกถึงพุทธกาล" ตีพิมพ์ในปิยมิตร ปี พ.ศ. 2494 ไคว่ภาพ "นักกวี" ซึ่งใส่แว่นตาหนาเตอะ ผมเผ้ายาวรุงรัง ไค่ยืนค้นฉบับให้พร้อมกับพูดว่า "กลอนเปล่านั้นครับ ผมคิดเขียนขึ้น ฝรั่งเรียกว่า Blank Verse ผมส่งไปให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับ ไม่เคยมีใครเอาลง" กลอนเปล่าชิ้นนี้มีข้อความโดยละเอียดดังนี้

"ตัวฉันทำขึ้นด้วยเงามืด และหินกระเบื้อง
 เจกเช่นโคนอันมะเมื่อมของ ไม้ใหญ่
 ฉันตั้งตัวเอง จมลงไปในความมืด และ
 ฉันเงียหูฟัง ฉันอยู่ที่ใดคืน
 ทำคำรณอยู่เบื้องบน ฉันร้องบอกไปว่า
 "คอยประเดี้ยวเพื่อนเอ๋ย อย่าเอะอะไป"
 ฉัน, ซึ่งเขาขนานนามว่ากวี

ในความเงียบและมีคอันสงัด ฉันคือบัน ไค่กลับ

ฉัน คือ บัน ไค่แห่งอันชการ

สุดชั้นเวียน อันคำหะมีนน่ากลัวของฉัน

มีแสงสว่างฉายเรื่องอยู่

บานไปเสีย ท่านผู้รักสนุกกลางความสว่าง

ฉันมิได้สร้างขึ้นมา สำหรับเท่าที่คิดมีก

ลอยเหลือ กลางงานสำราญ

ฉันถูกสร้างขึ้นมา เพื่อคนที่กำลังแบกแอกกคชี่
 กู้ งานเลี้ยงอาหารครั้นค้ายเสียงสรรษา โชติค้ายชัชวาลย์
 พวกเจ้านายกำลังสำราญและสำเวียง
 บนบัลลังก์ของเขาที่โชกโชนค้ายเลือกและเหงื่อ
 ทุกสิ่งและทุกคนหมอบราบรับใช้เขา
 และผู้หญิงยอมเปลือยตัวเอง เมื่อเผชิญกับอิทธิพล
 เค้นขึ้นมาเดิกสหาย เค้นขึ้นมา
 ฉันคือบันได ความยากแค้นกำลังคึกคักมีผู้อยู่
 เวลาใกล้จะมาถึง—จะมาถึง
 คนบางพวก ซึ่งเคยหอมล้อมไว้ด้วยความมีจะก้าวขึ้นไป
 ความขื่นเวียนของฉันและคนบางพวกจักต้องกระเด็นลงมา"; (อิศรา อมันตกุล.

ยุคพิมพ์. พระนคร: ภราคร, 2494. หน้า 433)

จากกลอนเปล่าที่ยกกล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า แม่ผู้เขียนจะระบุว่ากลอนเปล่าชิ้นนี้เป็น
 แบบ Blank Verse แต่ลักษณะการเขียนปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นแบบ Free Verse
 นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นการเข้าใจความหมายของกลอนเปล่าแบบ Blank Verse
 และ Free Verse คงสับสนกันอยู่มากและทำให้เป็นผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ประมาณปี พ.ศ. 2500 อังคาร กัลยาณพงศ์ มีกลอนเปล่าที่พิมพ์ในนิตยสาร "กระเบื้องทอง"
 รายเดือนของ สาทิส อินทรกำแหง ในขณะนั้นรูปแบบของการเขียนชนิดนี้ยังเป็นของใหม่และยังไม่
 เป็นที่นิยมมากนัก (เสถียร จันทิมาธร 2525: 65) ดังปรากฏในข้อเขียนศิลปการแห่งกาพย์กลอน
 ของศรีอินทรายุทธ (2501: 57) ว่า ". . . การขยายตัวของ"กลอนเปล่า" จะเป็นการขยายตัว
 อีกขั้นหนึ่งของกาพย์การของเรา แต่มีข้อควรสนใจก็คือ ขณะนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังพอใจในแบบวิธี
 เก่าที่เป็นแบบวิธีพื้นบ้านอยู่มาก ฉะนั้นกวีและนักกลอนพึงเลือกแบบวิธีที่มวลชนสนใจ และพอใจไป
 สร้างสรรค์กาพย์กลอนของเขาขณะที่จะคึกคักประคองอื่นใดทั้งสิ้นขึ้นมา มิฉะนั้นแล้ว เขาก็จะเห็นห่าง
 จากประชาชน เป็นแน่แท้"

ภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2501 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กลอนเปล่าได้รับความนิยมเขียนและอ่านมากขึ้น งานกวีนิพนธ์ของคาริล ยิบราน กวีชาวเลบานอน ซึ่งรวี ภาวิไล แปลทั้งแก่คนทศวรรษ พ.ศ. 2490 ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำ อังคาร กัลยาณพงศ์ มีงานตีพิมพ์อย่างค่อนข้างประจำในหนังสือประจำปีของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและช่างศิลป์ นอกจากนั้นงานของ "ราช รักรอง" ในคอลัมน์ "ขอบกรุง" แห่งนิตยสาร "ชาวกรุง" ก็ได้รับความนิยมจากคนหนุ่มสาวเป็นอย่างมาก ความนิยมเขียนกลอนเปลามีอัตราสูงตามหนังสือวรรณศิลป์และหนังสือเล่มละบาทของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เมื่อ ส. ศิวรักษ์ ตีพิมพ์หนังสือ ปรัชญาชีวิต ที่รวี ภาวิไล แปลจากงานของ คาริล ยิบราน ซ้ำและหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ออกเผยแพร่ ไม่เพียงแต่รูปการเขียนกวีที่ค่อนข้างอิสระของอังคาร กัลยาณพงศ์ เท่านั้นที่มีผู้ออกแบบอย่าง งานในรูปกลอนเปลาก็มีผู้นิยมเขียนกันอย่างกว้างขวาง ประการหลังส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลความคิดและท่วงทำนองการเขียนจากงานของ คาริล ยิบราน และราช รักรอง (เสถียร จันทิมาธร 2525: 66) หลังจากนั้นมาได้มีผู้นิยมแต่งกลอนเปล่าในแบบนี้กันอย่างแพร่หลายและกลายเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่คนหนุ่มสาวนิยมกันมากที่สุดในปัจจุบัน

ความหมายของกลอนเปล่า

ความหมายในภาษาต่างประเทศ

คำว่ากลอนเปลามาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Free Verse ซึ่งได้มีการอธิบายถึงความหมายของคำว่า Free Verse ไว้ในหนังสือและสารานุกรมต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. Free Verse คือคำที่นิยมใช้เรียกเพื่ออธิบายถึงบทกลอนของ Walt Whitman และกวีคนอื่น ๆ ซึ่งบทกลอนของพวกเขาไม่ได้มีรูปแบบฉันทลักษณ์ที่เข้มงวด คือ ไม่มีการเน้นเสียงหนักเบาตามรูปแบบที่กำหนดไว้แต่เป็นการใช้จังหวะที่ไม่สม่ำเสมอ ซ้ำไปซ้ำมา รูปแบบแห่งจินตนาการที่แตกต่างกันไปของวลีที่มีความหมายและสิ่งอื่น ๆ กลอนเปลาก็คงขึ้นจากสัมผัสที่อิสระ และไม่มีรูปแบบตายตัว (Encyclopedia of Poetry and Poetics 1965: 288)

2. Free Verse คือบทกวีที่ไม่จำกัดจำนวนพยางค์ สัมผัสจะมีหรือไม่มีก็ได้

(Encyclopaedia Britannica 1972: 9: 854)

3. Free Verse คือคำประพันธ์ที่เกิดจากจังหวะของคำพูด และรูปแบบแห่งจินตนาการ มากกว่าจะสัมพันธ์กับแบบแผนตามปกติ เป็นอิสระทางความรู้สึกโดยไม่ผูกพันกับสัมผัสอันเป็นกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ที่รู้จักและยอมรับกันมาแต่โบราณ สัมผัสของกลอนเปล่าจะขึ้นอยู่กับวลีประโยค และการย่อหน้ามากกว่าจะคำนึงถึงจำนวนบรรทัด (line) ครุสุท (Foot) และบท (Stanza) ตามแบบโบราณ แม้ว่ากลอนเปล่าจะละทิ้งธรรมชาติและความสวยงามบางส่วนห่างไกลจากการแสดงออกทางกวี กลอนเปล่าก็เป็นตัวแทนที่มีแบบแผนสามารถปรับเปลี่ยนได้ อันเหมาะสมกับสำนวนและภาษาในปัจจุบัน (New Encyclopaedia Britannica; Micropaedia 1978: 4: 304.)

4. Free Verse คือบทกลอนชนิดหนึ่งที่ไม่ทิ้งรูปแบบที่แน่นอน การสัมผัสตามปกติและฉันทลักษณ์แบบโบราณที่รู้จักกันโดยทั่วไป (Boulton 1982: 160)

ความหมายในภาษาไทย

ได้มีผู้เชี่ยวชาญในแวดวงวรรณกรรมอธิบายความหมายและลักษณะของกลอนเปล่าไว้หลายท่านดังต่อไปนี้คือ

"นายผี" หรือ อัสนี พลจันทร์ ในนามปากกา "ศรีอินทราวุธ" (2501: 35) ได้กล่าวถึงกลอนเปล่าในหนังสือศิลปการแต่งกาพย์กลอน ว่าคือ

"แบบวิธีการเขียนกาพย์กลอนอย่างใหม่ซึ่งไม่เอาอาศัยทอกฎข้อบังคับที่ค่อนข้างจุกจิกของแบบวิธีต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น กลอนเปล่าหรือกลอนปลดปล่อยสัมผัสมิได้หมายถึงแต่เพียงกลอนที่ละทิ้งสัมผัสแต่อย่างเดียว หรือละทิ้งสัมผัสเสียอย่างสิ้นเชิงแท้จริงกลอนเปล่านอกจากจะไร้ละทิ้งกฎแห่งการวางสัมผัสแล้วยัง ไร้ละทิ้งกฎอื่น ๆ เป็นคนว่า จังหวะเสียงสูงต่ำและน้ำหนักเปรียบเทียบของคำกวี แต่ละขณะเกี่ยวกัน กลอนเปล่าก็มีได้หมายถึงการละทิ้งสัมผัสหรือลักษณะอื่น ๆ อย่างหนึ่งอย่างใดโดยสิ้นเชิง กลอนเปล่าที่ว่าไม่อาศัยทอสัมผัสก็ยังมีสัมผัสในบางที่บางแห่ง

เพียงแค่ว่าผู้แต่ง ได้จัดระบบเสียใหม่ ไม่ถือกฎการวางสัมผัสแบบเก่าเท่านั้น
 ภัยเหตุนี้ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องตรงแท้ กลอนเปล่าก็คือกลอนที่มีแบบวิธีการเขียน
 อย่างใหม่สุดแต่ผู้เขียนจะเห็นดี"

สุพรรณ ทองคล้อย (2526: 43) อธิบายว่า

"กลอนเปล่าเป็นกลอนที่ปลอดสัมผัสและปลอดฉันทลักษณ์และเพราะการที่ปลอด
 ฉันทลักษณ์เองที่ทำให้ให้นักกลอนเปล่าแต่ละคนต้องแสดงความสามารถในการสร้าง
 รูปลักษณะขึ้นมาเอง หากเปรียบเทียบกับคำประพันธ์ไทยดั้งเดิมทั่ว ๆ ไปแล้ว จะพบ
 ความแตกต่างกันคือคำประพันธ์ไทยมีการกำหนดฉันทลักษณ์ตายตัวไว้ให้ผู้แต่งแต่งตาม
 เมื่อแต่งเสร็จแล้วจึงต้องเป็นรูปตามที่ฉันทลักษณ์นั้น ๆ กำหนด แต่กลอนเปล่าไม่มี
 การกำหนดรูปไว้ก่อน หากแต่งเสร็จจึงจะเป็นรูป และไม่ถือเป็นรูปดวารัฐผู้แต่ง
 สามารถสร้างรูปลักษณะของตนขึ้นมาอย่างไรก็ได้ รูปแบบของงานกลอนเปล่าจึงขึ้น
 อยู่กับความพอใจของผู้แต่งหรือเป็นรูปฉันทลักษณ์และเพราะเหตุนี้เองรูปแบบของงาน
 กลอนเปล่าจึงมีความหลากหลายยิ่งนัก จัดเป็นรูปอนิจลักษณ์ได้โดยปริยายเช่นกัน"

ชัมัยพร แสงกระจ่าง หรือ ไพลิน รุ่งรัตน์ (2530: 17) ให้ความหมายของกลอนเปล่า

ว่า หมายถึง

"บทกวีไรฉันทลักษณ์ที่ผู้ประพันธ์สามารถเลือกสรรคำได้อย่างอิสระ มีช่องว่าง
 ระหว่างบรรทัดมากกว่าปกติ ลักษณะประโยคสั้นและกระชับ มักขึ้นย่อหน้าใหม่
 ทุกครั้งที่ขึ้นประโยคใหม่ หรือบางครั้งเพียงขึ้นประโยคขยายใหม่เท่านั้น และ
 บางวรรคอาจมีคำเชื่อมก็ได้ ลักษณะเด่นของงานประเภทนี้อยู่ที่วลีสั้น ๆ กับช่องว่าง
 ในบทกวี และช่องว่างดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบทกวีด้วย มิใช่เพียงการเว้นบรรทัด
 ตามธรรมเนียมเท่านั้น"

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความเห็นว่า

"กลอนเปล่าคือ ครงกลางระหว่างภาษาอิเล็กทรอนิกส์ก่อนจะขยับมาสู่ภาษาร้อยกรอง

เพราะภาษาร้อยกรองยังมีฉันทลักษณ์บังคับอยู่ แกกกลอนเปล่าไม่มีสิ่งเหล่านั้นบังคับ
 แค่มั่นย่อมสะท้อนลักษณะของภาษาอิเล็กทรอนิกส์ คือไม่จำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์
 กันอย่างชัดเจน แคววเว้นหรือกระพริบข้อความที่เขาต้องการเป็นส่วน ๆ แล้ว คนก็
 สร้างความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นเองโดยอัตโนมัติ (โพลิน รุ่งรัตน์ 2530: 15)

จากความหมายของกลอนเปล่าที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า กลอนเปล่า
 คือร้อยกรองรูปแบบใหม่ที่ไม่บังคับฉันทลักษณ์ ไม่มีฉันทลักษณ์ที่แน่นอน เขียนเป็นวรรค ๆ บท ๆ
 เน้นความคิดที่ผู้เขียนแสดงออกเป็นสำคัญมากกว่าความไพเราะ ควบการใช้ถ้อยคำและสัมผัส
 โดยการใช้ภาษาที่เรียบง่าย

รูปแบบกลอนเปล่าของอังกฤษและอเมริกา

Majorie Boulton (1982: 160-7) กล่าวว่า "เป็นการยากมากที่จะกำหนด
 เรื่องรูปแบบที่แน่นอนของกลอนเปล่า เพราะการเขียนกลอนเปล่านั้นมีมากมายหลายวิธี ขึ้นอยู่กับ
 ความคิดและวิธีการของผู้ประพันธ์แต่ละคนซึ่งมีจำนวนมากด้วยกัน จากรูปแบบกลอนเปล่าที่
 เคยพบมาจากอดีตถึงปัจจุบันตามความคิดเห็นของเขานั้นพอจะแบ่งออกเป็น ๘ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. INCANTATORY กลอนเปล่าในกลุ่มนี้มีลักษณะเหมือนกับบทสวดมนต์สรรเสริญ
 พระเจ้าที่นิยมร้องเป็นเพลงในโบสถ์ หรือใช้ในการแสดงสุนทรพจน์อย่างเป็นทางการ รูปแบบ
 ของกลอนเปล่าแบบนี้ใช้การซ้ำประโยคมากที่สุด แต่ละบรรทัดค่อนข้างยาว เนื้อหาแสดงถึงความ
 ชิงชัง จริ่งจิง ซึ่งบางครั้งจะกล่าวถึงคำทำนาย การสรรเสริญเป็นยอและให้ขอเสนอแนะทาง
 พิธีกรรมในการสวดสรรเสริญคุณพระเจ้า สิ่งสำคัญของกลอนเปล่าแบบนี้คือถ้อยคำที่เกิน ไปด้วย
 ศิลปะการพูดอย่างเป็นพิธีการ มากกว่าการเน้นที่รูปแบบทางฉันทลักษณ์

ตัวอย่างของกลอนเปล่าชนิดนี้พบได้ใน "กัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์" ของ Psalms, Song of Solomon, Isaiah and Job, ผลงานแปลของ James Macpherson ที่แปลมาจาก Ossian, Blake's Prophetic Books บทกวีของ Walt Whitman เช่นบท Song of Myself บทกวีของ D.H. Lawrence ผลงานของ T.S. Eliot ชื่อ Hollow Men

และ Ash Wednesday ผลงานของ Hugh MacDiarmid ชื่อ Diamond Body
หรือ On a Raised Beach ผลงานของ Theodore Roethke ชื่อ Meditations of
an Old Woman และผลงานของ Peter Redgrove ชื่อ The Case เป็นต้น

2. **IMAGISTIC** เป็นกลุ่มของกวีที่รู้จักกันทั่วไปในนามของนักจินตนิยม ซึ่งนำโดย
Amy Lowell กวีที่มีชื่อเสียงมากทั้งในอังกฤษและอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1909 ถึง 1917
และมีผลงานกวีนิพนธ์ที่ถูกคัดลอกคัดเลือกนำมาพิมพ์ 4 ครั้ง ผู้รวบรวมคนสำคัญได้แก่
Amy Lowell, D.H. Lawrence, F.S. Flint, Richard Aldington, H.D (Hilda
Doolittle) และ Ezra Pound อันเป็นการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวครั้งสำคัญในการพิมพ์บท
กวีที่มีการคัดเลือกและแยกบทที่ไพเราะมาพิมพ์รวมเล่ม กลอนเปล่าแบบนี้มีวิธีการนำเสนอในแบบ
ชาดูลลาตและซัคเจนในความคิด และมีความมุ่งหมายในการแสดงความคิดของกวีผู้ประพันธ์เป็น
สำคัญอันเป็นสิ่งจำเป็นมากของงานกวีนิพนธ์ กลอนเปล่าแบบนี้ส่วนใหญ่เป็นการคัดเลือกถ้อยคำ
ที่ไพเราะมากมาร้อยเรียงเป็นภาพเรื่องราว บางครั้งก็เป็นสิ่งธรรมดาทั่วไปเป็นเรื่องรอบ ๆ ตัว
แต่บางครั้งก็เป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึก

กลอนเปล่าในกลุ่มนี้ นอกจากจะมีอยู่ในผลงานของกวีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังพบ
ในผลงานของกวีอีกหลายท่านเช่น Charles Tomlinson ในผลงานชื่อ In Winter Wood
และ Alasdair Maclean ในผลงานชื่อ The Peaceable Kingdom

3. **COLLOQUIAL** เหตุผลหนึ่งที่สำคัญในการนิยามเขียนกลอนเปล่าคือ กลอนเปล่าสามารถ
แสดงความคิดเห็นด้วยเสียงที่เป็นธรรมชาติตามแบบของภาษาพูดในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
เล็ก ๆ น้อย ๆ เรื่องประชดประชัน เรื่องชวนงง เรื่องงานประจำวัน งานบ้าน อารมณ์
และจินตนาการธรรมดา ๆ ความคิดเห็นเล็ก ๆ น้อย ๆ สิ่งละอันพันละน้อยที่พบเห็นในชีวิต
ประจำวัน กลอนเปล่าแบบนี้เป็นวิธีการที่สคัญมากในการให้ความรู้สึกสมจริง จริงใจ และเป็นความ
รู้สึกตามธรรมชาติ เป็นบทกวีประเภทหนึ่งที่มีไคแปรสภาพมาจากร้อยแก้ว จุดสำคัญอยู่ที่การเลือก
สรรถ้อยคำ อย่างพิถีพิถัน รูปแบบที่สละสลวย และความนึกคิดที่ลึกซึ้งชาดูลลาตที่แสดงออก แม้ว่า
ร้อยแก้วและกลอนเปล่าจะมีข้อแตกต่างกันไม่มากนักก็ตาม

เป็นที่รู้กันทั่วไปว่าบทกวีที่ใกล้เคียงกับคำพูดปัจจุบันนี้คือศิลปินที่มีความคิดอิสระ เป็นผู้ริเริ่มขึ้นมา ซึ่งโชพรณาเรื่องราวของชีวิตที่เป็นสิ่งยิ่งใหญ่ เกินกว่าจะใช้จินตนาการภายในจิตใจมาบรรยายได้ บทกวีซึ่งแสดงความคิดเห็นของมนุษย์อย่างมหัศจรรย์ตามธรรมชาติ ย่อมมีคุณค่าทั้งในค่านิยมและความรู้สึก มากกว่าบทกวีที่เขียนขึ้นอย่างระมัดระวังตามแบบแผนที่กำหนดไว้

ผลงานของ Basil Bunting ชื่อ What the Chairman Told Tom มีการเลือกสรรใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงในกวีบทนี้ได้อย่างน่าประหลาดคือมีทั้งความงกงาม ความน่ากลัว ความป่าเถื่อน ในความเป็นมนุษย์ แท้ก็กล่าวถึงปัญหาของศิลปินในสังคมและรวมถึงสะท้อนปัญหาเรื่องการเหยียดสีผิวได้อย่างน่าประทับใจ D.J. Enright เป็นต้นคำกับกลอนเปล่าในแบบ Colloquial นี้ ผลงานของเขาชื่อ Paradise Illustrated สามารถที่จะให้ความรู้สึกกลมกลืนกันแก่คนระดับมัธยมศึกษาทันทีที่อ่าน ท้ายการตั้งใจแต่งให้ชาวอเมริกัน ช่างศิลปะ ล้อเลียน บทกวีชื่อ Paradise Lost ของ Milton ได้อย่างประทับใจผู้อ่าน แต่เมื่ออ่านบทกวีดังกล่าวอีกครั้งอย่างตั้งใจ ผู้อ่านจะพบความเศร้าเสียดใจในความทุกข์ยากของการเกิดเป็นมนุษย์ซึ่งแฝงไว้ในบทกวี

4. KALEIDOSCOPIC Cinematic กลอนเปล่าในกลุ่มนี้ให้ความรู้สึกเหมือนกับเรากำลังชมภาพยนตร์ที่กล้อง ได้จับภาพสลบไปมาโดยไม่มีเสียงบรรยายเช่น ภาพข้อความ, ภาพพระเอกถูกไข่มุกคึกกับกอนหินช้าง ๆ ลำธารที่แห้งซอก...เตียงนอน, ภาพนาฬิกาที่บ้านของเขากำลังเดิน...ภาพเทอร์โมมิเตอร์เป็นเงามืด...สุนัขกำลังกระโดดไปรอบ ๆ อ่างน้ำ... ภาพนางเอกกำลังยิ้มละไมขณะใส่เบียร์เข้าตู้เย็น...ภาพผู้ร้ายยิ้มอย่างเหี้ยมเกรียมขณะยกกล้องส่องทางไกลขึ้นดู...ภาพของพระเอกที่นำส่งสารที่มองผ่านจากกล้องส่องทางไกลของผู้ร้าย... ภาพแรงโฉบเข้ามาใกล้...ภาพเทอร์โมมิเตอร์พุ่งสูงขึ้น...ภาพนาฬิกาที่เดินอย่างไม่หยุดยั้ง...ภาพนางเอกที่มีสีหน้ากระวนกระวายใจและภาพค้าง ๆ เหล่านั้นกลับปกลลับมา ซึ่งสิ่งที่ต้องการจะสื่อมาให้ผู้ชมทราบนั้นได้สอดแทรกไว้โดยจินตนาการที่เปลี่ยนไปมา เหมือนกับขณะที่เราหมุนกล้องสลบสลายไปมาขณะส่องดู

กลอนเปล่าแบบนี้เชื่อว่า เป็นประสมการจากการชมภาพยนตร์ของทวิในศตวรรษที่ 20 แล้วนำเทคนิคในการเชื่อมโยงความนึกคิดจากสิ่งหนึ่ง ไปอีกสิ่งหนึ่งในภาพยนตร์มาพัฒนาเป็นรูปแบบงานเขียนซึ่ง ไม่มีเหตุผลในทางตรรกหรือรูปแบบทาง ไวยากรณ์อย่างชัดเจน ผู้อ่านสามารถสร้างความสัมพันธ์เหล่านั้นแล้วแปลความหมายออกมาได้เอง

ผลงานที่ประสบความสำเร็จอย่างมากคือของ T.S Eliot ชื่อ The Waste Land; The Cantos ของ Ezra Pound, The Anathemata ของ David Jones และ Briggflatts ของ Basil Bunting

กลอนเปล่าแบบนี้ทำให้ผู้อ่านต้องใช้เวลาในการอ่าน, พื้นฐานทางวัฒนธรรม, และความสามารถพิเศษในการซึมซาบบทกวีของผู้อ่านแต่ละคนเป็นอย่างมาก

5. PLAYFUL Relaxed เป็นกลอนเปล่าแบบสนุกสนาน แต่การเลือกใช้ถ้อยคำที่ชาญฉลาดและการนำสิ่งรอบตัวคล้ายสายตาของปราชญ์แล้วนำมาเขียนช่วยทำให้กลอนเปล่าแบบนี้ไม่ไร้สาระ เป็นรูปแบบหนึ่งของบทกวีที่ลกขบขันในปัจจุบัน เช่นงานของ Ogden Nash หรือผลงานชื่อ Archy and Mehitabel ของ Don Marquis และผลงานบางชิ้นของ D.J. Enright, Norman MacCaig หรือ Roger McGough ผลงานชื่อ The Starlings in George Square ของ Edwina Morgan ผลงานชื่อ Boo to a Goose ของ Norman Nicholson ผลงานชื่อ Jane Wakeful ของ Anne Ridler และผลงานชื่อ Daddyo and Arithmetic ของ Gavin Ewart ที่น่าสังเกตคือกลอนเปล่าแบบนี้ซ่อนความหมายที่ลึกซึ้งไว้ในบทกวีได้อย่างแนบเนียน

6. LOGODAEDALIAN กลอนเปล่าในแบบที่มีการใช้คำที่เป็นสัญลักษณ์แทนความคิดหรือความรู้สึกในบทกวี ซึ่งคล้ายกับผู้ประพันธ์นิยายที่พยายามซ่อนความคิดลึกซึ้งบางประการในนิยายไว้ให้ผู้อ่านค้นหาออกจากความสนุกสนานที่ได้รับจากการอ่านนวนิยาย กวีผู้ประพันธ์ในกลุ่มนี้ก็องมีความชาญฉลาดในการเลือกสรรถ้อยคำมาใช้เป็นอย่างมาก

กวี 3 ท่านที่มีชื่อเสียงในการแต่งกลอนเปล่ากลุ่มนี้คือ E.E. Cummings ในผลงาน ชื่อ Here's a Little Mouse, I say No World และ Spring! May; George Macbeth ในผลงานชื่อ Pavan for an Unborn Infanta (ซึ่งใช้คำสลับกันเพียง 2 พยางค์ เท่านั้นในบทกวีชื่อ CHI and AN ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวของหมี่แพนค้ำ) หรือบทกวีที่กล่าวถึงคนจีน ชื่อ A Deposed General และผลงานของ Edwin Morgan ชื่อ Boats and Places, The Computer's First Christmas Card และ Bee Nest Cummings Macbeth และ Morgan ทั้งสามเป็นกวีที่มีฝีมืออย่างมากในการปรับปรุงวิธีการเขียนบทกวีหลาย อย่างให้เป็นที่ยอมรับชมชอบแก่ผู้อ่านโดยทั่วไป และกลอนเปล่าแบบ LOGODAEDALIAN ก็ได้ให้ความสนใจพอใจแก่ผู้อ่านเป็นอันมาก

7. MIXED MODE กลอนเปล่าแบบนี้เป็นการผสมกลมกลืนกันระหว่างกลอนเปล่า หลาย ๆ แบบทั้งกล่าวข้างต้นเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะกลอนเปล่าที่มีขนาดยาวมักใช้วิธีเช่น บทกวีชื่อ Journey of the Magi ของ T.s. Eliot ก็นำกลอนเปล่าแบบ INCANTATORY และ COLLOQUIAL มาผสมกัน นอกจากนั้นยังพบในผลงานของ Alan Bold ชื่อ The Tomb of David Hume และผลงานของ Tony Corror ชื่อ Memoirs of Uncle Harry เป็นต้น

8. PLAIN LAZY เป็นกลอนเปล่าในแบบที่ง่ายที่สุด แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับขณะผู้อ่านบางกลุ่ม แม้ในปัจจุบันผู้อ่านในระดั้มที่มีการศึกษาและยอมรับกลอนเปล่าแล้วก็ตาม กลอนเปล่าในแบบนี้เป็นเพียงการเขียนเรื่องความรู้สึกนึกคิด และสิ่งที่อ่านเข้ามาในความคิดที่ไม่มีการกลั่นกรอง ถ้อยคำให้งดงาม ทำให้รู้สึกเหมือนกับเป็นเรื่องเล็กน้อยธรรมดา ๆ ไม่น่าสนใจ

รูปแบบของกลอนเปล่าของไทย

กลอนเปล่าที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยนี้คือกลอนเปล่าที่มีลักษณะเช่นเดียวกับ Free Verse ของตะวันตกเพราะเป็นกลอนเปล่าที่นิยมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนกลอนเปล่าที่ยังมีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์บางประการแบบ Blank Verse นั้นไม่พบว่ามีผู้ใคร่นำมาแต่งในปัจจุบัน

กลอนเปล่าเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ไม่มีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนอย่าง ร้อยกรองชนิดอื่น ๆ ของไทยที่มีมาแต่โบราณ แต่เหตุที่กลอนเปล่าไม่ถูกจัดให้อยู่ในการประพันธ์ แบบร้อยแก้ว เห็นจะเป็นเพราะกลอนเปล่ามีรูปแบบของการแต่ง โดยเฉพาะของตนเอง โดยประสาน ลักษณะของร้อยแก้วและร้อยกรอง เข้าด้วยกัน ไม่บังคับสัมผัสและ ไม่ใช้ถ้อยคำที่เขียนติดต่อกันไปเหมือน ้อย่างร้อยแก้ว แต่ยังคงรักษาลีลาของร้อยกรองคือมีจังหวะและการใช้สำนวนโวหารที่สร้าง จินตนาการ แต่เนื่องจากกลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่เป็นอิสระจากกฎเกณฑ์โบราณ รูปแบบของ การแต่งหรือโครงสร้างของการแต่งจึง ไม่แน่นอนตายตัว ถึงแม้ว่าเราจะพบว่าลักษณะพื้นฐานทั่วไป ของกลอนเปล่าคือการเขียนข้อความเป็นวรรค วรรคละบรรทัดและไม่มีสัมผัสที่เป็นแบบแผนแน่นอน เราก็จะพบลักษณะสร้างสรรคที่ผู้แต่งบางคนใช้เพื่อให้งานประพันธ์ของเขา มีลักษณะที่เป็น "วรรณศิลป์" ดังจะประมวลลักษณะสำคัญด้านรูปแบบของกลอนเปล่าได้ดังต่อไปนี้ คือนิยมเขียน เป็นวรรคและ ไม่บังคับสัมผัส

1. นิยมเขียนเป็นวรรค วรรคละบรรทัด ทั้งนี้ที่เรียกว่าเป็น "กลอน" ก็คงจะเป็น เพราะเหตุนี้ เนื่องจากร้อยแก้วโดยทั่วไปจะนิยมเขียนติดต่อกันไป (ยกเว้นการเขียนโคลงฉันท์ใน หนังสือพิมพ์) กลอนเปล่าบางบทหนึ่งจะยาวกว่าวรรคก็ได้ ที่นิยมกันคือ 4 - 10 วรรค ถ้าเขียนยาว กว่านี้ก็มักนิยมเว้นบรรทัด แบ่งเป็นช่วงในแต่ละวรรคจะมีจำนวนคำที่พียงก็ได้ อาจจะใช้คำ น้อยเพียง 2 - 3 คำ หรือยาวเป็นประโยคก็ได้ หากประโยคโดยยาวเกินงาม หรือผู้เขียน ต้องการเน้นจังหวะในการอ่านก็จะตัดวรรคไปขึ้นบรรทัดต่อไป เช่น

มิกิชิบรอน

เอาแก้วมาหนึ่งใบ

บรรจุลูกบิณกลมใหญ่ไว้จนเต็ม

เรายังคงใส่ลูกบิณขนาดเล็ก ๆ ลงไปไค้อีก

มันจะหล่นลงไปเ็นร่องรอยของว่าง

ที่เหลืออยู่

เราจะเททรายใส่ลงไปได้อีก

แก้วก็ยังเป็นแก้ว

สถานะเดิมอยู่อย่างนั้น

ไม่ทกล้น

เรายังเห็นว่าใส

ให้ดื่มลงไปในทราย

แทรกอยู่ตามรอยของว่าง

ที่เหลืออยู่

แก้วยังคงเป็นแก้ว

สถานะเดิมอยู่อย่างนั้น

ไม่ทกล้น..... (สดาพร เข้มมงคล. ในคืนที่นาฬิกาลานชาท.)

กรุงเทพมหานคร: สิบห้ามิถุนายนศกชว. 2529. หน้า 81)

ข้อความที่ซึกเส้นใต้เป็นข้อความที่ต่อเนื่องกัน แต่ผู้เขียนคัดแบ่งวรรคทำให้เกิดจังหวะในการอ่านในกลอนมาตรฐานทั่วไปมักจะมีจังหวะที่ตายตัว ส่วนจังหวะของกลอนเปล่าอยู่ที่การคัดวรรคหรือเว้นวรรค ซึ่งอาจจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับลีลาของผู้แต่ง และความตั้งใจในการเน้นจังหวะอารมณ์ของผู้แต่ง

กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่ไม่มีรูปแบบแน่นอน เพราะปราศจากกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ที่ตายตัว ผู้แต่งบางคนจึงคิดสร้างสรรค์ลีลาการแต่งของคนให้แปลกแตกต่างไปจากของผู้อื่น ในที่นี้จะได้นำรูปแบบบาง ๆ ของกลอนเปล่ามาแสดงเป็นตัวอย่าง ทั้งนี้เรายังอาจพบรูปแบบอื่น ๆ ของกลอนเปล่าได้อีก เพราะรูปแบบเหล่านั้นจะเพิ่มขึ้นตามความสามารถและจินตนาการของผู้แต่ง

แบบที่ 1 มักจะเขียนแบบสั้น ๆ เพียง 4 บรรทัด มีการเล่นคำหรือเล่นสัมผัสบ้าง เช่น

...รักเอ๋ย...

มัทศักรรยกว่าคอกไม้คอกโค

เบงบานเก็บโตในใจ

ส่งกลิ่นกรุ่นละมุนละไม... (นวนิยาย พร. ความรักทิ้งรอยเท้าไว้.)

กรุงเทพมหานคร: สุคัน, 2529. หน้า 5)

แบบที่ 2 เขียนยาวขึ้นกว่าแบบแรก บางบทอาจจะเว้นบรรทัดแบ่งเป็นช่วงเพื่อให้สบายตาในการอ่านหรือเป็นการแบ่งช่วงจังหวะของความคิดหรืออารมณ์ ในแต่ละวรรคจะใช้คำมากบ้าง น้อยบ้าง ไม่สม่ำเสมอเกินไป แบบนี้เป็นแบบที่พบมากที่สุด เช่น

กระบอกปืนใจร้าย

กระบอกปืน

โครครแค้นอะไร

จึงทำให้ใครใครตายไปมากมาย

ถึงแม้ว่า

จะมีผู้บงการ

ถ้า... เธอรักทั้งโลก

ก็ต้อง ไม่ปล่อยลูกกระสุนออกไป

ถ้าฉัน เก็บคอกไม้แล้ว เอาไปเสียบไว้

ให้กระบอกปืน

เธอจะใจอ่อน

ไม่ฆ่าใครอีกมั๊ย

.....

แต่กระบอกปืนก็ไม่ถูกกับคอกไม้

ไม่ถูกกับพิราบขาว

ในท้องฟ้า
 ปีกสีขาวก็จางไป
 และดอกไม้ก็ไม่อยากบาน
 เพราะกระบอกปืนใจร้าย. (นกสีฟ้า. ขอเพียงแค่นั้น. กรุงเทพมหานคร:
 สุพันธ์, 2528. หน้า 40)

กลอนเปล่าบางบทมีการแบ่งช่วง ผู้แต่งจะบรรยายเนื้อความแต่ละช่วงให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ทำให้กลอนเปล่าทั้งหมดมีเนื้อความและกระแสดรามatik หรือความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น

ดอกไม้... ไร้ชื่อ

ถ้าฉันเป็นดอกไม้ก็คงเป็นดอกไม้ที่ไร้ชื่อ

ถ้าฉันคือดอกไม้ที่คงปราศไร้ตำนาน

ฉันไม่ทราบความหวานในเกสรของตัวเอง

นอกจาก...ฉันจะทอดเงา...แผ่รวมเงา

ไปรยเมธีกพันธุ

ถ้าฉันคือกวี.....

ฉันคงไม่รู้คำว่าฉันนี่คือกวี

นอกจาก...ฉันจะมีตัวอักษรมาร้อยเรียง

มาลดเสียงระหว่างคำ...มาร่ำล่านำเป็นบทเพลง

เกรงออกเกรงใจในคนอ่านจากผลงานของตัวเอง

คือดอกไม้ที่ไร้ชื่อ...

คือคำว่าสื่อที่ไร้นาม

กวีหน้าใหม่ ที่ฉันยังไม่แน่ใจ ว่าฉันคือกวี

เป็นเช่นนี้...เหมือนดอกไม้ที่ไร้ชื่อ... (ซีวี ซีวา. คืนหวานบนโค้งสะพานฝัน.

กรุงเทพมหานคร: สุพันธ์, 2527. หน้า 5)

แบบที่ 3 แต่ละบทมีความยาวมาก และแต่ละวรรคใช้ประโยคยาวสม่ำเสมอ
นิยมใช้การเว้นวรรคเพื่อแบ่งช่วงให้สบายตาในการอ่าน เช่น

คุณค่าประทับใจคน

คอกหญ้าน้อย ๆ มีความงดงามความอ่อนโยนเป็นคุณค่าประทับใจคน
ความอ่อนโยนนั่นเมื่อน้อมนำมาสู่จิตใจ...จิตใจก็เบาสบาย
ในเมื่อกทราญเล็ก ๆ มันกลับอุ้มก้วยคุณค่าแห่งความมั่นคง
เมื่อน้อมนำคุณค่าแห่งความมั่นคงนี้มาสู่จิตใจ...จิตใจจะตั้งมั่นยืนยง

ในก้อนเมฆขาวคังสีทิพย์นั้นบรรจุเต็มก้วยความอิสระ
เมื่อนำความอิสระนี้มาสู่จิตใจ...จิตใจก็จะเกิดอานุภาพ

ในเมล็ดแห่งพืชพันธุ์นั้นบรรจุเต็มก้วยความมีชีวิต
เมื่อนำความมีชีวิตนี้มาสู่จิตใจ...ชีวิตก็จะมีสง่าราศี

ในธรรมชาติทั้งมวลนั้นบรรจุเต็มก้วยความรักความเสียสละ
เมื่อน้อมนำความรักความเสียสละนี้มาสู่จิตใจ
จิตใจนั้นก็เกิดแรงปรารถนาที่จะกระทำการงานสร้างสรรค์
และการงานสร้างสรรค์นั้นจะน้อมนำมาซึ่งศานติแคววมณูญย์ (ประเทือง

เอมเจริญ. พฤษชาติแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2527. หน้า 78)

แบบที่ 4 มีความยาวมาก และนิยมแบ่งเนื้อความเป็นช่วง เช่นเดียวกับแบบที่ 2
และแบบที่ 3 แต่จะใส่หมายเลขกำกับในแต่ละช่วง เช่น .

คอกไม้... จะเริ่มปลิว

1. เมื่อครั้งวัยเยาว์

ฉันฝันอยากเป็น "จิตรกร"
ระบักพู่กันก้วยหลากสี... ในที่ว่างเปล่าให้สดสวย
เข้าจนกระทั่งคำสั่นตึกตื้น
ฉันหลับไหล... ความฝันแค้นแค้นส่ายคระการ

2. ฉันมอง โลกได้กว้างอีกนิค

พับปากเก็บไว้ที่ราวฟ้า

สับความฝันใหม่ที่มันตัว เก็บไว้ที่ใดไม่เคยรู้

ลงมา.....

ฉันอยากเป็น "กวี"

กวีที่ยิ่งใหญ่... กวีที่จับสรรความเป็นไปไม่ได้

ให้ออกมาเป็นความจริง

กวีที่มีความรัก ความฝัน โปรยปรายซุกซ่อนใต้กลีบ

คอกไม้

ทุกคอก...

เข้าจนกระทั่ง คำคืนก็คืน

ถักร้อยประคิประคอยซัก เกลาอักษร... ออกมาเป็น

ความจริง

ฉันหลับไปกับไอหมอก เศษกระดาษ... และด้วยกาแฟมก

ไคคอม

3. ฉันได้เห็นโลกกว้างเท่าวันนี้

สับความฝันมากมาย... ขึ้นเก็บไว้ที่เค็ม

ตรงราวฟ้า

ฉันอยากเป็น "มนุษย์น้อยคนหนึ่ง"

ที่ไม่ได้ไปอยู่เพียงในโลกส่วนตัว

จะออกมาท่องเที่ยว... ใครเล่าที่ความรักซาดหาย

ฉันยินดีจะเสาะหามาทดแทน

ใครร่ำไห้... ปวดร้าว ยินดีที่จะหยุดพักรักษา

กายหัวใจ

4. จนแล้วจนรอด...ฉันก็ทำอย่างที่ว่าไม่ได้
ฉันมีแค่เพียง...โลกส่วนตัวของฉัน

ภาพฉัน

สำเนา ที่โยบบินมาจากโลกของดอกไม้ที่ไม่มีวันร่วงโรย
ฉันไม่ต้องการความจริง

.....
โลกภายนอก

ที่มีความปวดร้าว ซอกซอนรอกคอยอยู่
ในจิตใจผู้คน

..... (ทูลย์ธานี.)

กวาดกแล้วที่รัก. กรุงเทพมหานคร: สิบห้ามิถุนายนศกชว. 2529. หน้า 74-78)

2. ไม่บังคับสัมผัส แต่ผู้แต่งบางคนอาจจะให้มีสัมผัสบ้าง ไม่มีบ้าง ไม่สม่ำเสมอ
หรือเป็นแบบแผนสัมผัสที่มีอาจจะเป็นสัมผัสสระ หรือสัมผัสพยัญชนะ และมีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน
เช่น คำที่ขีดเส้นใต้ในคำประพันธ์นี้เป็นเสียงสัมผัสนอก

หนาว เหน็บ เนื้อ

กอด เข้า เจ้านิ่ง อุก อัน

คืน เหมือน วัน ไม่เห็นมันต่างกัน

แม่ ใหญ่

วัย ฉ่ำ ร่ำ เก่า ๆ สั่ง สม ความ เศร้า มา เป็น นาน

นาน - ที่ ห้อง หุง

ข้า หม เก่า วัน เหมือน วัย ของ แม่

เสียง ลูก โต แล้ว เขาก็ ไป

คัง ลูก ไม่ หล่น จาก คน ไม่ ทวน กลับ

ลา ลับ วาง เลย

ในสายตา ผ้าฟางนั้น
 แม่คึกแม่ม้วนถึงอะไรบ้าง
 ปลายทางที่เชิงตะกอน
 หรือวันคืนแห่งหนหลังของแม่ทนอ
 ทनाव เหน็บเนื้อ - แสนทनाव
 ข้าวปลาไครหาให้กิน
 น้ำท่าไครหาให้อาบ
 เสือฆ่าเกาหมื่นสาบไครซึกให้ใส่
 สิ่งของแจกทานมันจะทนไปได้นานเท่าใด
 ไครเขาจะแลดู
 แม่ใหญ่เอ๋ย
 นิ่งเศร้าเขาสูงทวมหัว
 ไม่เกรงไม่กลัวความตาย
 หังคี่แลร้ายแม่ชาชิน
 ไรสิ้นหังรักและรัง
 มาเด็กความตาย เมื่อไรก็ได้. (ประเสริฐ จันคำ. ปล่อยฝนบนบานปูน.

กรุงเทพมหานคร: กอไม้, 2528. หน้า 3-4)

กลวิธีและเนื้อหาของกลอนเปล่าไทย

กลอนเปล่าเป็นงานประพันธ์ที่ดูว่าเหมือนแต่งง่าย เพราะไม่มีฉันทลักษณ์บังคับใน
 การแต่ง แต่ในขณะเดียวกันการที่ไม่มีฉันทลักษณ์ก็ทำให้กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่แต่งให้
 ได้ยาก สิ่งที่จะช่วยให้กลอนเปล่าบทใดบทหนึ่งดีเกินชั้นใดมากหรือน้อย อยู่ที่กลวิธีการแต่งและ
 เนื้อหาของกลอนเปล่านั้น

1. กลวิธีที่ใช้ในการแต่งกลอนเปล่า

กลวิธีในการแต่งกลอนเปล่า เป็นความคิดสร้างสรรค์ประการหนึ่งของผู้แต่งที่จะกำหนดรูปลักษณะของกลอนเปล่า และหาแนวทางในการสื่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกให้สมบูรณ์ กลวิธีที่ผู้แต่งกลอนเปล่าใช้ เท่าที่พบในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้คือ

1.1 ใช้ข้อความซ้ำ นิยมใช้ข้อความที่ซ้ำกันบางตอน เพื่อย้ำความและในขณะเดียวกันเป็นการแสดงเอกภาพ เชื่อมโยงเนื้อหาของคำประพันธ์ทั้งบทเข้าด้วยกัน ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

คำคืนแห่งความงาม

โอ...สายลมเอ๋ย

เจ้าเดินทางมาเนิ่นนาน

ข้ามผ่านคืนวัน ครึ่งแล้ว

โอ...สายลมเอ๋ย

หยุดพักก่อนนอนเด็ก

เปิดหัวใจออกรับรู้

ถึงความมั่งคั่งแห่งฤดูกาล

เชิญนั่งลงที่ริมฝั่งน้ำ

ฟังฉันขับร้อง สำนากวี

ก็กับบินไปกับผีเสื้อ

มองดูดอกไม้ในดวงจันทร์

โอ...สายลมเอ๋ย

ผู้รอนแรมมาแสนไกล

ได้ไปรศพร้าวผ่านอย่างแผ่วเบา

อย่าให้ความงามของฉันต้องร่วงหล่น. (ปะการัง. กวีบทหนึ่ง.)

กรุงเทพมหานคร: กอกหญ้า, 2526. หน้า 9 - 10)

1.2 ใช้คำง่าย การใช้คำในกลอนเปล่าโดยทั่วไปเป็นคำง่าย ๆ เข้าใจได้ทันที ไม่นิยมคำที่ประหลาดหรือประหลาดอย่างลึกซึ้งด้วยคำอย่างกวีโบราณ การเลือกใช้คำในกลอนเปล่าเป็นไปอย่างเสรี เพราะไม่ต้องระวังให้มีสัมผัส คำเอก คำโท หรือ ครุ ลหุ ฉะนั้นกลอนเปล่าที่มีกลวิธีใช้คำที่ถี่เกินไปจึงอยู่ที่ผู้แต่งรู้จักเลือกใช้คำที่เหมาะสม กระตือรือร้นกับความลึกซึ้ง กระหมัดใจ หรือสะอึกความรู้สึก โดยอาจจะใช้คำง่ายหรือโวหารก็ได้ ดังตัวอย่าง

น้ำนม

วันน้ำนมของแม่ อาหารพอ

ทำความสะดวกให้กับจิตใจลูก

ลูกสะดวกหมดจกทั้งวัน

เมื่อลูกเก็บโทษสะดวกหมดจกทั้งร่างกายจิตใจ

ท่าแก่ความกังวล พ่อแม่ก็หมดห่วง. (จาง แซ่ตั้ง. วันใหม่.)

กรุงเทพมหานคร: วันใหม่, 2529. หน้า 75)

1.3 ใช้สัญลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์ แม้กลอนเปล่าโดยทั่วไปจะเป็นคำประพันธ์ที่ผู้แต่งนิยมใช้คำง่าย ๆ แต่ผู้แต่งบางคนก็นิยมใช้คำที่เป็นสัญลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์เป็นกลวิธีที่น่าสนใจที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นกว่าการเขียนตรงไปตรงมา และท้าทายความสามารถของผู้แต่ง ในบางครั้งการใช้สัญลักษณ์เป็นประโยชน์ในการซ่อนเร้นความคิดทางการเมืองที่แฝงอยู่ในงานเขียนด้วย เช่น

คืนวันอภัยศ

เพื่อนเอ๋ย.....

ฉันกำลังจะบอกเธอ

ถึงคืนวันอภัยศ เหมือนหมอกที่

มันคลุมอยู่บนชีวิตของเธอและฉัน

...ยาวนานแสนนานมาแล้ว

แว่นตาที่เราใส่ให้เรา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนาแกแหวง เหลืองกลายสีเป็นเขียว
 ทั้ง เรอและฉันทกอยู่ในฐานะเดียวกัน
 ถูกสนทหายเหมือนควาย ๑
 ประชาธิปไตยเหมือนแผ่นป้าย
 ที่เขาปักไว้เหนือกรงหมา
 ซึ่เหล็กแต่ละซี่แข็งแรง
 มันทอกเงาแห่งเสียคลีกเข้าหัวใจ
 มันจะคงเจ็บปวดอยู่ต่อไป...ต่อไป เช่นนี้หรือ?
 นี่คื้ประชาธิปไตยหรือ?
 ประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพเป็นเครื่องหมาย?
 เสรีภาพของ คนกลุ่มหนึ่ง...กอบโกย
 และคนอื่นมีล้านหัวโหย...วอควาย
 อนิจจา ๑ เสรีภาพของ คนเมื่อยาว
 ....ของคาบและป็น
 คินวันอันแสนอัปยศนี้
 ....จี้รังแน่หรือ?

ถ้ามือประสานมือ ใจประสานใจ
 ชุนเขาที่ยิ่งใหญ่ยังหลายโค
 เว้นแต่เรอและฉันท

จะหลับไม่สำนึก ๑ (ขวัญใจ. คนตรีแห่งหยกหมึก. กรุงเทพมหานคร:

บัคเตอร์ฟลาย, 2526. หน้า 17 - 18)

1.4 ใช้เครื่องหมายวรรคตอนและเครื่องหมายอื่น ๆ นอกจากกลอนเปล่าจะใช้
 การเว้นวรรค เว้นบรรทัดเพื่อความสบายตาในการอ่าน และเพื่อบรรยายช่วงอารมณ์ ความคิดแล้ว
 กลอนเปล่ายังเป็นคำประพันธ์ที่นิยมใช้เครื่องหมายวรรคตอนและเครื่องหมายอื่น ๆ เช่น จุลภาค (,)

ปรักนี้ (?) อักเจรีย (๑) นอกจากนียังนิยมใช้เส้นประ (_ _ _) ไชปลลาหรือจุกไชปลลา (.....) อัญประกาศ (" ") ยักกังค (-) อักภาค (;) และมหัพภาค (.) เครื่องหมายเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยสื่ออารมณ์ น้ำเสียงของผู้แต่งให้ชัดเจนขึ้น และทำให้กลอนเหล่านั้นมีรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น

แบบที่ 1 นิยมใช้เส้นประเพื่อให้มีลีลาอ่อนเนิบขึ้น หรือทิ้งท้ายให้ผู้่าน
คิดต่อหรือเน้นคำให้เด่นขึ้น เช่น

ฟางแห้งแห้งกับกลีบสีแกงคอกทองกวาว

ในวันอบอ้าว

สมโบกอ้ออ้อ

--- สีแกงบนหลังคา

กว้างหลนมา ----- กลางบึง

เส้นฟางรำหึ่ง แคน้ำก็พัดไป ----- โกล. (แปลง.

ผิวปากเป็นเพลงคิดถึง. กรุงเทพมหานคร: สุย์น, 2527. หน้า 7)

แบบที่ 2 แต่งเป็นแบบสนทนา โดยใช้เครื่องหมายคำพูดกำกับ เช่น

"คอนเย็นโรงเรียนเลิกแล้ว"

"เธอจะไปไหน"

"จะ ไปจันรดเมล์"

"จะรีบร้อนไปทำไม"

"เคียว ไมหัน"

"ไมหันอะไร"

"ไมหันไปเล่น ก้าอคนครี"

"เล่นที่ไหน"

"ในรดเมล์"

"เล่นกับใคร"

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"เล่นกับเด็ก กับพระ กับคนแก่ กับแม่ชี กับผู้หญิง"

"กับผู้ชาย เล่นกับทุกคนนั่นแหละ"

"ชอบเล่นกับใครมากที่สุด"

"กับคนพิการ แล้วยกคนตาบอด"

"ทำไมละ"

"เพราะฉันจะชนะ"

"เคยแพ้ไหม"

"ไม่เคย"

" " (มาคา วัยชนะ อ่างถึงใน วันสุดท้าย สัจจพันธ์.

"การประพันธ์รูปแบบใหม่." ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2, การประพันธ์ไทย: หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527. หน้า 523)

1.5 แต่งเป็นแบบบทละคร โดยมีการกำหนดเป็นตัวละคร การใช้ถ้อยคำในวงเล็บเพื่อบอกอาการปฏิกิริยา น้ำเสียง หรือเสียงประกอบ มีส่วนที่เป็นบทสนทนาโต้ตอบโดยใช้เครื่องหมายคำพูด และมีส่วนที่เป็นบทสนทนาที่ตัวละครสลับกันกล่าวพร้อมกัน ลักษณะการแต่งกลอนเปล่าแบบนี้จะได้รับอิทธิพลมาจากการ "อ่านบทกวี" ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการอ่านบทร้อยกรองปัจจุบัน เคิมการอ่านบทร้อยกรองจะอ่านแบบ "อ่านทำนองเสนาะ" แต่การอ่านบทร้อยกรองในปัจจุบันจะอ่านโดยอาศัยกลวิธีของการแสดงละคร บทกวีบทหนึ่งอาจจะอ่านกันหลายคน ผู้อ่านจะไม่อ่านเป็นทำนองแต่จะมีการเปล่งเสียง เน้นจังหวะ สำเนียง การแสดงท่าทางตลอดจนการสร้างบรรยากาศของสถานที่ให้สอดคล้องกับบทกวีที่นำมาอ่าน เช่น การจุกเทียน การเป่าขลุ่ย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น กลอนเปล่าชื่อ "ความตายในหมู่บ้าน" ของเดากาหลง จะใช้กลวิธีต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ใช้ถ้อยคำในวงเล็บเพื่อบรรยายอาการปฏิกิริยา เช่น

หญิง 1   เสียงปืนก้อง

(รัวกำปั้นทุบโต๊ะ หรือวัตถุที่ก่อให้เกิดเสียงดัง)

ใช้คำพูดโต้ตอบกัน เช่น

ชาย 1 "เอ๋ม ลีบหก"
หญิง 2 "ไม่ใช่ เสียงอาร์ก้า"

ใช้บทสนทนาให้ตัวละครกล่าวสลับสน เช่น

ชาย 1 "ใครกันที่ขานขับสำนวนวีรกรรมเปลาไฟ"
หญิง 1 "ใครกันที่แซ่ของสกุทวีรกรรมความเม็ก"
ชาย 2 "ใครกันที่นึ่งบัลลังก์ทอง"
หญิง 2 "ใครกันที่เคี้ยกแค้นและเข่นฆ่า"
ชาย 1 "ใครกันที่สูบเลือดและกินเนื้อ"
หญิง 1 "ใครกันที่คาทอและสาบแช่ง"
พร้อมกัน "แล้วใครจะช่วยพวกเราได้ แล้วใครจะช่วยพวกเราได้"

2. เนื้อหาของกลอนเปล่า

กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อพรรณนาอารมณ์ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เนื้อหาของกลอนเปล่าจึงมีหลากหลาย ทั้งสะท้อนอารมณ์ส่วนตัว แสดงความคิดเห็น เรื่องชีวิตและสังคม ไปจนแสดงความคิดเห็นทางการเมือง (рінฤทัย สัจจพันธ์ 2527: 524) ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 7 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

2.1 กลุ่มเนื้อหาแสดงอารมณ์และความรู้สึก กลอนเปล่าในปัจจุบันส่วนใหญ่จัดว่าอยู่ในกลุ่มนี้มากที่สุด เนื่องจากสามารถเขียนได้ง่ายตามอารมณ์ ความรู้สึกที่ผู้เขียนมีอยู่ เนื้อหาโดยมากแสดงถึงการรำพึง รำพัน ความผิดหวัง ความฝัน ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความรักของลูกที่มีต่อพ่อแม่ ความรักของหนุ่มสาว ความรักคอมมูนิสต์ชาติ ความรักเพื่อน ความเศร้า ความสมหวัง ความสวยงามของธรรมชาติ ความสุข ความเหงา และบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ความรักลูก

ความรักลูกของพ่อแม่ยาวกว่าถนน
 ลูกอยู่ที่ไหนความรักของพ่อแม่ก็ไปถึงที่นั่น
 ลูกอยู่ไหนก็ความรักของพ่อแม่ก็อยู่ด้วยนั้น.....(จาง แซ่ท้ง. วันใหม่.)

กรุงเทพมหานคร: วันใหม่, 2529. หน้า 7)

2.2 กลุ่มเนื้อหาแนวจิตวิทยา

กลอนเปล่ากลุ่มนี้เขียนยาก เพราะ
 ต้องใช้ถ้อยคำและกลวิธีที่จะสามารถสื่อให้ผู้อ่านยอมรับและเข้าใจ ผู้เขียนในกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องทราบและเข้าใจสภาพกลไกอันละเอียดอ่อนของจิตใฝ่มนุษย์ ซึ่งได้แก่จิตแพทย์ และนักจิตวิทยา
 จากการสำรวจหนังสือที่มีเนื้อหาในกลุ่มนี้พบว่า มีผู้เขียนเน้นหนักเนื้อหาทางค่านิยม 4 ท่าน คือ
 วิทยา นาควัชร, เกียรติวรรณ อมาตยกุล, นวลศิริ เปาโรหิตย์ และโสรัจ โห้แก้ว ซึ่งเป็น
 จิตแพทย์และนักจิตวิทยา นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ามีนักเขียนที่ไม่ใช่จิตแพทย์และนักจิตวิทยา
 แต่สามารถเขียนเนื้อหาในแนวนี้ได้คือ "น้ำตาลปึก" ซึ่งเป็นนามแฝงของ สรศักดิ์ จุลมณี และ
 "วรกมล" ซึ่งเป็นนามแฝงของ อนิทย อนันตนิศย์ เนื้อหากลอนเปล่าในแนวนี้ได้แก่ การเข้าใจ
 ตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การปลอบประโลมใจและการสร้างเสริมกำลังใจ
 ความรู้สึกที่ก่อกวนตนเอง และความรู้สึกที่ก่อกวนผู้อื่น เช่น

...เราทุกคนแตกต่างกัน

มีชีวิต จิตใจ

ความรู้สึกนึกคิด

สถาของชีวิตที่แตกต่างกัน

ฉัน ก็คือ ฉัน

คุณ ก็คือ คุณ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. SELF ESTEEM &

ความรัก. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2529. หน้า 21)

2.3 เนื้อหาแสดงสภาพสังคมและการเมือง

กลอนเปล่าในปัจจุบันมีเนื้อหา
 ในกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะสภาพบ้านเมืองสงบเรียบร้อย กลอนเปล่าและบทกวีส่วนใหญ่จึงไม่มี

เนื้อหาเข้มข้นแสดงการต่อสู้หรือแสดงความคิดเห็นต่อสภาพสังคมและการเมืองอย่างเด่นชัด เหมือนกันกับช่วงสมัยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เขียนกลอนเปล่าที่มี เนื้อหากลุ่มนึ่งมักเป็นศิลปินเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่ สุรชัย จันทิมาทร หัวหน้าวงดนตรีเพื่อชีวิต "คาราวาน" และ วสันต์ สิทธิเขตต์ ศิลปิน นักเขียนอิสระ และนักดนตรีเพื่อชีวิตซึ่งผลงาน ในปัจจุบันมีเนื้อหาไม่หนักและจริงจังเหมือนในอดีต กลอนเปล่ากลุ่มนี้นอกจากจะมีเนื้อหา แสดงความคิดเห็นและสภาพทางการเมือง แสดงความคิดเห็นและสภาพทางสังคมแล้ว กลอนเปล่าที่มีเนื้อหา เรื่องสงครามและสันติภาพก็เป็นที่ยอมรับเขียนกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะ ผลงานของ พงนา จันทรสันติ เช่น

ซากปรมาณู

ไม่มีทั้งอาหารและยา

ไม่มีหมอให้ไปหา

ไม่มีหนังสือพิมพ์ให้อ่าน

ไม่มีวิทยุฟัง ไม่มีหลังคาคุ้มฝน

ไม่มีแม่แสงไฟฟ้าช่วยขับไล่ความกลัว

หิ้งคนที่ตายและคนที่เจ็บ

ส่วนตกเป็นเหยื่อของฝูงหนอน

เสียงหึ่ง ๆ ของแมลงวันเป็นล้านแสน

ช่วยพิศกระพือกลิ่นซากศพที่ระลบลกระจาย

ปรมาณูโคโรระเบิดขึ้นกลางหัวใจของมนุษย์

เช่นเดียวกับที่ระเบิดขึ้นภายนอก

เหล่าพ่อแม่ ร่างพองไหม้ เปลือยเปล่า

เที่ยวคร่ำครวญเสาะหาลูก ๆ ที่พลัดหาย

วันแล้ว วันเล่า ไปตามท้องถนน

ในซากกร้างอันล้นหลามด้วยซากศพ

กระทั่งวันนี้

เขายังคงพบ

กระดูกของคนตาย

หลงเหลืออยู่ที่ไต้ผิงคิน

เมื่อครั้งอิโรชิม่า. (พจนานา จันทรสันติ. อิโรชิม่าภาพแห่งความขมขื่น.

กรุงเทพมหานคร: แสงแดด, 2529. หน้า 41)

2.4 เนื้อหาสะท้อนชีวิต กล่าวถึงความตาย ความทุกข์ยากของชีวิต ปัญหาชีวิต และวิถีทางการดำเนินชีวิต เป็นกลอนเปล่าอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่นิยมเขียน นิยมอ่านกันมากนักในปัจจุบัน จึงทำให้มีกลอนเปล่าในกลุ่มนี้พิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่มน้อย ตัวอย่างของกลอนเปล่าที่มีเนื้อหาสะท้อนชีวิต เช่น

วิถี

มีใครรู้อย่างไร

สักวันหนึ่งข้างหน้า

เส้นทางเล็ก ๆ

ที่แยกตัวเองออกจาก

เส้นทางใหญ่

ที่ทุกแสนจะปลอดภัย

นั่นแหละ... ที่จะเป็นวิถีแห่งตน

แม้ว่า... บนเส้นทางนั้น

จะโรยตัวด้วย... ความยากลำบาก

แสนสาหัส... ฉกรรจ์

แต่ก็เป็น... ชีวิต. (บุญชัย ทองชูเกียรติ และพงศ์ชัย กันฤรานัน.

คนแปร่งปาก. กรุงเทพมหานคร: สันติภาพ, 2528. หน้า 43)

2.5 เนื้อหาศาสนา ในปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีการแข่งขัน และพัฒนากันมากขึ้น ทุกที่ ทุกวงการมีการนำสื่อต่าง ๆ มาใช้อย่างแพร่หลายโดยปรับปรุงรูปแบบ เนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และเป็นที่น่าสนใจของผู้รับสื่อ ในวงการศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีการพัฒนาอย่างมากในการนำเสนอ โดยเฉพาะในรูปของหนังสือ มีการปรับปรุงรูปแบบ และเนื้อหาภายในเล่ม ส่วนหนึ่งนำเสนอในรูปกลอนเปล่า ซึ่งมีเนื้อหาอบรมสั่งสอน และเนื้อหากล่าวถึงศาสนา หรือคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เช่น คริสต์ พุทธ เช่น เท้า เป็นต้น ดังตัวอย่าง เช่น

กระทบ...ปัง

กระทเือน...ปุ่น

กระทครบ...บับ

วิบ วิบ แดงเปลวแสงแห่งทุกซ์

กระทบ...เปรียง

สคิ.....ป่อง

บัญญัติ....ปัก

คัก คัก กระแสทุกข์พิลัคศุนย์. (พยาลุ. พริ้วเพลงเพรียกพระธรรม.

กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2528. หน้า 27)

2.6 เนื้อหาปรัชญา กลอนเปล่าที่มีเนื้อหาแนวนี้ส่วนใหญ่แปลมาจากผลงานของนักปรัชญาชาวต่างประเทศ เช่น Kahlil Gibran นักปรัชญาและกวีรางวัลโนเบลคนแรกของเอเชีย ชาวเลบานอน ซึ่งหนังสือกวีนิพนธ์เรื่องปรัชญาชีวิต (The Prophet) ผลงานของท่านที่ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยโดย ระวี ภาวิไล นั้น ในแวดวงวรรณกรรมเชื่อกันว่ามีอิทธิพลต่อการเขียนกลอนเปล่าของนักเขียนในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ความรักไม่ให้สิ่งอื่นใดนอกจากตนเอง
 และก็ไม่รับเอาสิ่งใด นอกจากตนเอง
 ความรักไม่ครอบครอง และก็ไม่ยอมถูกครอบครอง
 เพราะความรักนั้นพอเพียงแล้วสำหรับตอบความรัก. (คาร์ล ยิบราน.
ปรัชญาชีวิต. แปลจาก The Prophet โดย ระวี ภาวิไล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
 กระจัก, 2530. หน้า 27)

2.7 เนื้อหาอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาทั้ง 6 กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่
 กลอนแปลที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ทรรศนะส่วนตัวของนักเขียน หรือการบรรยาย
 บอกเล่าสิ่งที่เป็นเรื่องทั่วไป เช่น บุคคล สถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ดังตัวอย่าง
 ดังแล้ว

รถรางบางตาลงทุกที

รถเมล์ท่าท่าจะหมดแล้ว

รถสองแถวบีบแตรสนั่น เรียกคน

คนวัยฉกรรจ์ ยืนอยู่ที่นั่น หาคณ

ในมือถือห่อข้าว สำหรับคนในครอบครัว

ที่อาจนั่งรออยู่ แม้ว่าจะตึกขึ้นแล้ว

เสียงแตรกังสัน ดี คล้ายจะบอกว่า

มาเถิด...รถเมล์ไม่มีอีกแล้ว

คนทั้งหมดเริ่มลงเส... (ศรา กัญยาพิสุทธิ์. เหมือนฝัน.)

กรุงเทพมหานคร: คอกหญ้า, 2528. หน้า 16)

หนังสือกลอนแปลในประเทศไทย

หนังสือกลอนแปลเล่มแรกของประเทศไทยเท่าที่ค้นพบได้ในเวลานี้คือ ครุฑจับนาค
 ซึ่งแปลมาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษของ B. Hale Wortham โดย พระสาทรานนท์ ซึ่งเป็นนาม
 ปากกาของระอ อ พระสาทรานนท์ หรือขุนพจนานรุจิเรช ผู้แปลได้นำเรื่อง ครุฑจับนาค มาพิมพ์

เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2474 และพิมพ์ซ้ำอีกครั้งในปีพ.ศ.2501 นิตยสารวรรณคดี ฉบับเดือน ตุลาคม พ.ศ.2489 วิจารณ์เรื่องครุฑจับนาคไว้ว่ามีความสำคัญ 2 ประการคือ 1. นำเอาเรื่อง พระพุทธศาสนาทางมหายานมากำหนดนักอ่านชาวไทย 2. เป็นการเริ่มประลองแบบการประพันธ์ ชนิดใหม่ที่เรียกว่า "กลอนเปล่า" ทั้งในเชิงการเขียนและการแปล (ชวบนการกลอนเปล่า 2527: 15) ครุฑจับนาคนั้นเป็นการแปลถ่ายทอดกันมาถึง 3 ภาษา กล่าวคือขุนพจนานุกรจิเรช แปลมาจากต้นฉบับ ภาษาอังกฤษชื่อ Garuda Clawed Nagas ของ B. Hale Wortham ซึ่ง Wortham แปลมาจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตชื่อ Jimutavahna คูจากรูปประโยคในต้นฉบับภาษาอังกฤษของ Wortham แล้วจะเห็นได้ว่า เขาใช้วิธีแปลแบบ Blank Verse ของกวีรุ่นเก่าซึ่งปลดกลสัมผัส แต่จำกัดให้มีบรรทัดละ 10 พยางค์ ทั้งนี้การแปลของขุนพจนานุกรจิเรชจึงออกมาเป็นเชิงรักษารูปแบบของต้นฉบับไว้ กล่าวคือ รักษาบาทพยางค์ไว้ และถ่ายทอดคำมาให้ครบทั้ง 10 พยางค์ (สุชาติ สวัสดิ์ศรี 2527: 98) ทั้งจะขอยกตัวอย่างเช่น

GARUDA	CLAWED	NAGAS
ครุฑ	จับ	นาค

A mountain call the Snowclad on this earth
 บนพิภพนี้ภูหนึ่งนามหิมพานต์
 Uprears its mighty form, the chief of hills,
 รูปร่างเกรนกระหงาน, จอมผาบรรพกาลมี
 Father of Parvati, - of Gauri's spouse
 บิดาปารวตี, - คุงแห่งคูครอง
 The spiritual head. In that great mount,
 ของเคารวี. ในมหาเศียรนั้นไซ้,

สำหรับหนังสือกลอนเปล่าเล่มแรกที่แต่งโดยคนไทยนั้น มิได้มีผู้บันทึกไว้และไม่สามารถสืบค้นได้ แต่จากหลักฐานการพิมพ์ทำให้ทราบว่ากลอนเปล่าในระยะเริ่มแรกนั้นมีได้ศัพท์ออกมาเป็นรูปเล่มทันทีเช่นในปัจจุบัน แต่มีการตีพิมพ์กลอนเปล่าลงในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารก่อน แล้วจึง

คัดเลือกบทที่ไพเราะมารวมพิมพ์เป็นเล่มในภายหลัง หนังสือพิมพ์และนิตยสารในอศศที่มีการตีพิมพ์
 กลอนเปล่า เช่น หนังสือพิมพ์สารเสรี นิตยสารชาวกรุง นิตยสารสุภาพบุรุษ-ประชามิตร
 นิตยสารนิกรวันอาทิตย์ นิตยสารสยามสมัย วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ วารสารวิทยาศาสตร์ปริทัศน์
 และวารสารชัยพฤกษ์ เป็นต้น กลอนเปล่าในยุคก่อนบางบทยังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เนื่องจาก
 ได้ถูกนำมาคัดเลือกตีพิมพ์ร่วมกับกลอนเปล่ายุคหลัง ๆ เช่น "กาวที่ก้องโลก" "ถ้าฉันเป็นได้"
 ผลงานของ เจน จำรัสศิลป์ ในนามปากกา "ขวัญใจ" และ "แสง สว่าง" ซึ่งเคยตีพิมพ์ใน
 หนังสือพิมพ์สารเสรี เมื่อปี พ.ศ.2499 และพ.ศ.2500 ตามลำดับ ซึ่งต่อมาผลงานดังกล่าวได้
 ถูกนำมารวมพิมพ์ไว้ในหนังสือ กนกร์แห่งหยกหมึก ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2526 กลอนเปล่าดังกล่าว
 มีเนื้อหากดังนี้

กาวที่ก้องโลก

ยอกมิตร....

เธอได้ก้าวเดินออกมาแล้ว บนทางแห่งัจจะ

ทางแห่งความปรารถนาของมวลชน

ทางแห่งการสร้างสรรค์-ทางแห่งสันติสุข

เธอเคยล้มแล้วลุก เดินต่อไป

เดินต่อไป...

กาวของเธอสะท้อนสะท้อนก้องโลก

แม้ขุนเขาที่หลับสนิท ยังสั่นคาคั่น

แม้คลื่นในมหาสมุทรยังหุ้ยมอง

เธอเคยล้มแล้วลุก เดินต่อไป

เดินต่อไป...เดินต่อไป...ไม่หยุดยั้ง...เดินต่อไป. (ขวัญใจ และแสง สว่าง.

กนกร์แห่งหยกหมึก. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตเอร์ฟลาย. 2526. หน้า 46)

ถ้าฉันเป็นได้....ฉันก็จะเป็นดวงตะวันที่ทำให้ความสว่าง

ความอบอุ่น

ฉันจะลุยไล่วางข้าวแคะเบา ๆ และเฝ้า

กุ่มันเก็บโคก้วยบิติ

คอกไม้ก็จะผลิบาน ฝูงผึ้งจะออกหาน้ำหวาน

ส่งเสียงกึ่งวาสค้อย ๆ

ฉันจะบอกแก่แม่ที่ห้องลอย

จงถอยออกไป-จงถอยออกไป

หาไม้ซ้าจะเผาให้เจ้าละลาย

ถ้าฉันเป็นได้

ฉันก็จะเป็นคาว เมื่อเวหาหาวมีกมิก

ฉันจะเป็นเพื่อนสนิทของดวงใจที่ร่ำไห้

ทุกแห่งหน

ฉันจะอยู่เคียงคู่กับมวลชนทำให้ความมีกมนจาก

แล้วเราทั้งหลายจักสว่างด้วยกัน นีรันครกาล

ถ้าฉันเป็นได้

ฉันจะเป็นอย่างนางแอ่นที่แสนถลาอย่างอาจหาญ

ฉันจะร้องทำให้พายุหัดมาแรงกล้าบ้านยิ่งชนเอดะ

ฉันจะร้องอย่างนี้ ฉันจะร้องอย่างนี้

จนกว่าชีวิตจะถูกปลิดลง

ยามนั้นฉันจะบอกแก่นกกระจอกเหศวว่า

"ไม่มีน้ำคานบิใบหน้าของข้า

ห้องฟ้าจะเริ่มแจ่มใส

เมื่อพายุผ่านไป"

ถ้าฉัน เป็นได้
 ฉันก็จะเป็น เชนหงษ์ ไฟที่ไหม้คว่ำไหม้ดอกไม้
 เพื่อที่จะฟื้นคืนมาใหม่ ค้ำความคั่งใจมัน
 ฉันจะร้อง เพลงแควงสุริยัน และปวงकारกาอันระยิบระยับ
 ฉันจะขับร้อง ค่ายเพลงใหม่ ฉันจะขับร้องอย่างคึกใจ
 เมื่อไฟฟ้าหอกสายเข้าไปในหมู่บ้าน
 เมื่อสายธารถูกเปลี่ยนมรรคาและภูผาค้อมหัวลง
 เมื่อเสียงหวูดจากโรงงานกังวาลช่วยชัย
 เมื่อรอยยิ้มสกลไสแต่มีอยู่บนทุกใบหน้า
 เมื่อฟ้าและมหาสมุทรเป็นของปวงประชา (ขวัญใจ และ แสก แสงสว่าง.

คนตรีแห่งหทัยนิกร. กรุงเทพมหานคร: บั๊กเคอร์ฟลาย, 2526. หน้า 38-39)

หนังสือกลอนเปล่าในอภิศสมัยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นยุคสมัยของ
 กายยานีและโคลงกลอน ที่มีเนื้อหาเพื่อมวลชน ประเสริฐ จันคำ มีผลงานกลอนเปลารวมเล่ม
 ชื่อ ร้อยกรองจากขั้วแฉก กลอนเปล่าในลีลาหนักแน่น จริงจัง สะท้อนสภาพปัญหาความยากแค้น
 ไม่เท่าเทียมกันของสังคมเมืองและชนบทของไทย เข้ากันกับเนื้อหา และฉากชีวิตชนบทอีสาน
 ที่ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านอย่างคึกคักต้องตีพิมพ์ซ้ำ และกลายเป็นหนังสือต้องห้ามเล่มหนึ่งใน
 คำประกาศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร นอกจากนั้นยังมี จารึกบนหนังสือ ซึ่งเขียนโดย
 สุรชัย จันทิมาธร และ ประเสริฐ จันคำ ก่อนไปสู่ภูเขา โดย สถาพร ศรีดีจั้ง และมีการ
 แปลกลอนเปล่าจากต่างประเทศพิมพ์รวมเล่มเช่น บทกวีเพื่อผู้ถูกกดขี่ แปลโดย วิทยากร เชียงกูล
เสียงร้องของประชาชน ผลงานของคิมซึซา กวีชาวเกาหลี ก็ได้รับการแปลโดย จิระนันท์
 พิศรปริษา ("ชบวนการกลอนเปล่า" 2527: 22) จะเห็นได้ว่าหนังสือกลอนเปล่าในระยะแรก
 ที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มออกมานั้นล้วนมีเนื้อหาสาระเพื่อมวลชนเป็นการสะท้อนสภาพปัญหา
 กว้าง ๆ ในสังคม และแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่

ในช่วงปี 2521 ยุคสมัยของกลอนเปล่าที่เสนอเนื้อหาสาระทางสังคม การเมือง และ

ชีวิตผู้คนในแง่มุมที่จริงจังหายไป พินูตศักดิ์ ละครพล มีผลงานกลอนเปล่าในชุด บทกวีจากภูเขา พจนานันท์ จันท์สันติ ได้แปลบทกวีไฮกุ รวมทั้งปรัชญาเก่าออกมาในรูปแบบกลอนเปล่า นอกจากนั้น เขายังได้เขียนกลอนเปล่าในรูปลักษณะของกวีนิพนธ์ไฮกุขึ้นเองในชุด ขลุ่ยไม้ไผ่ อันเป็นหนังสือ บทกวีเล่มเกี่ยวกับในรอบหลายสิบปีที่ทำสถิติขายสูงสุดถึงห้าหมื่นเล่ม อาจกล่าวได้ว่ากลอนเปล่า ทั้งของพินูตศักดิ์และพจนานันท์มีอิทธิพลต่อกลอนเปล่าของนักเขียนรุ่นใหม่อย่างมาก ความสวยงามงดงามของธรรมชาติ ความเพื่องานกับแนวความคิดปรัชญาสายโรแมนติค ซึ่งสอดคล้องกับช่วงวัยรุ่นหนุ่มสาว เป็นลักษณะเฉพาะในกลอนเปล่าของนักเขียน 2 ท่าน ที่กล่าวชื่อนี้ข้างต้น ซึ่งนักเขียนรุ่นใหม่ใช้ เป็นแม่แบบในการผลิตผลงานในปัจจุบัน

ในช่วงปี 2526 ถึงปัจจุบันมีหนังสือกลอนเปล่าที่พิมพ์จำหน่ายค่อนข้างน้อยมาก หมายแต่เพียงหนังสือ ทั้งนักเขียนและนักอ่านที่นิยมชมชอบหนังสือกลอนเปลาก็มีเพิ่มมากขึ้น ไพฑูริย์ รุ่งรัตน์ (2531) ได้สรุปที่มาของความนิยมเขียนกลอนเปล่าของนักเขียนรุ่นใหม่ในการอภิปราย เรื่อง กลอนเปล่าของคนรุ่นใหม่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2531 ว่า

1. เขียนง่าย โดยไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องสัมผัส เป็นเหมือนแบบฝึกหัดการเลือกสรร ใจด้วยคำก่อนที่จะเขียนร้อยกรองที่มีฉันทลักษณ์ต่อไป

2. สบายใจ เป็นอิสระเวลาเขียน นี้ก็อาจจะเขียนอะไรก็ได้เลือกเขียน เลือกใช้ คำได้อย่างสบายอิสระโดยไม่ต้องกังวลถึงแบบแผนที่ตายตัว

3. เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเบื่อหน่ายฉันทลักษณ์ ซึ่งในระบบโรงเรียนอบรมสั่งสอน ให้ท่องจำตามฉันทลักษณ์มากกว่าจะให้สัมผัส และรู้สึกในความงดงามของโคลงกลอนแต่ละบท

4. สภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่เร่งรีบ ทำให้นึกถึงแต่การสื่อสารที่เร่งรีบให้รวดเร็วยิ่งที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่จะมานึกถึงบทร้อยกรองยาว ๆ ทำให้เสียเวลา

"หนังสือกลอนเปล่าที่ปรากฏบนแผงหนังสือในปัจจุบันมีเนื้อหาหลากหลาย เน้นการคบแกลง รูปเล่มให้สวยงามเพื่อดึงดูดใจผู้อ่าน เนื้อหาที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อและระบายออกมาโดยตรง ซึ่งบางครั้งขาดการกลั่นกรอง ไม่พิถีพิถันในการใช้

ถ้อยคำ ทำให้ขาดความงามในแง่วรรณศิลป์" (สุชาติ สวัสดิ์ศรี 2531)

จากการสำรวจหนังสือกลอนเปล่าที่พิมพ์ในประเทศไทย สามารถแบ่งหนังสือกลอนเปล่าออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หนังสือกลอนเปล่าที่เขียนโดยนักเขียนชาวไทย
2. หนังสือกลอนเปล่าที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ

1. หนังสือกลอนเปล่าที่เขียนโดยนักเขียนชาวไทย แบ่งออกเป็น

1.1 รวมเล่มผลงานของนักเขียนคนเดียว เป็นการรวบรวมผลงานของนักเขียนคนเดียวคนหนึ่ง โดยที่ผลงานดังกล่าวอาจได้รับการตีพิมพ์ เผยแพร่ในนิตยสารชื่อต่าง ๆ หรือเป็นผลงานที่นักเขียนเขียนขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะตีพิมพ์ลงในหนังสือโดยเฉพาะ โดยมีได้ตีพิมพ์ลงในนิตยสารมาก่อน งานเขียนในลักษณะหลังเป็นที่นิยมทำกันมากโดยนักเขียนจะผลิตงานเขียนออกมาเป็นชุดแล้วส่งไปตามสำนักพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือบทกวี เช่น สุพันธ์ แสนกินสอ วิชา แทน เป็นต้น เมื่อบรรณาธิการหรือเจ้าของสำนักพิมพ์พิจารณาแล้วว่าเหมาะสม ก็จะดำเนินการจัดพิมพ์ต่อไป ตัวอย่างของหนังสือกลอนเปล่าประเภทนี้ได้แก่ ทางเงา (2526) สอนบิน (2527) ยามเช้า (2528) และ วันใหม่ (2529) เป็นต้น

1.2 รวมเล่มผลงานของนักเขียนหลายคน เป็นการรวบรวมผลงานของนักเขียนหลายคนโดยเฉพาะนักเขียนอาชีพที่มีชื่อเสียง และผลงานดังกล่าวถูกคัดเลือกแล้วว่ามีค่าไพเราะประทับใจผู้อ่าน ที่สำคัญต้องมีเนื้อหาทำนองเดียวกันนำมาไว้ในเล่มเดียวกัน เช่น กนกรัแห่งหทัยมณี (2526) มนุษย์กองการอะไร (2526) วันในชีวิต (2527) และ คนแปร่งปาก (2528) เป็นต้น

1.3 รวมเล่มผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในนิตยสารชื่อต่าง ๆ เป็นการรวบรวมผลงานของนักเขียนสมัครเล่นที่ส่งบทกลอนเปล่าไปร่วมสนุกในนิตยสารต่าง ๆ เช่น แพรว งดงาม วิทยาน เปรี๊ยะ เป็นต้น ซึ่งบรรณาธิการจะคัดเลือกที่ไพเราะและผู้อ่านชื่นชอบพิมพ์รวมเป็นเล่ม เนื้อหาในรวมเล่มกลอนเปล่าแต่ละบทอาจเป็นเรื่องราวในแนวเดียวกัน หรือแตกต่างกันไปก็ได้ เช่น เก็บฝัน (2527) ความในใจวิทยาน (2527) ชื่อเล่นว่าแมว (2527) และ หยกน้ำ (2529) เป็นต้น

2. หนังสือกลอนเปล่าที่แปลมาจากบทกวีต่างประเทศ ได้มีการแปลกลอนเปล่าจากบทกวีต่างประเทศเป็นภาษาไทยมานานหลายสิบปี แม้แต่หนังสือกลอนเปล่าเล่มแรกของไทย คือ ครุฑจินนาค ก็แปลมาจากคัมภีร์ภาษาอังกฤษ ในปัจจุบันการขนส่งสื่อสาร การพิมพ์เจริญขึ้น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านภาษาและหนังสือเป็นไปได้ง่ายขึ้น การแปลในประเทศไทยก็ทำได้อย่างเสรีเพราะระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ยังไม่เข้มงวด ทลาคหนังสือแปลจึงมีหนังสือหลายประเภทพิมพ์ออกมาจำหน่าย ในส่วนของหนังสือกลอนเปล่าที่แปลมาจากบทกวีต่างประเทศนั้นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามคัมภีร์บทกวีของชาติต่าง ๆ ที่แปลมา คือ

2.1 อังกฤษ เป็นบทกวีคัมภีร์ที่ถูกแปลมากที่สุด ทั้งนี้เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล บทกวีของชาติต่าง ๆ จึงได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ และนักแปลชาวไทยก็แปลบทกวีดังกล่าวจากคัมภีร์ภาษาอังกฤษ นอกจากนั้นในยุคหนึ่งวัยรุ่นไทยให้ความสนใจฟังเพลงภาษาอังกฤษกันมาก เมื่อมีการแปลบทเพลงเหล่านั้นออกมาในรูปกลอนเปลาก็เป็นที่ชื่นชอบกันมาก ซึ่งเป็นอิทธิพลของบทเพลงตะวันตกที่มีการแปลเนื้อเพลงออกมาในรูปกลอนเปล่า ("ขบวนการกลอนเปล่า" 2527: 24) บทกวีของอังกฤษที่นำมาแปลเป็นภาษาไทย ได้แก่ ลำน่าน่าสกุณา (2527) เสียงกระซิบแห่งความเงียบ (2528) และ ฤาจะเหงามาเปลี่ยนใจ (2529)

2.2 อเมริกา บทกวีของอเมริกาที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยนั้น พบว่ามีเนื้อหาที่แปลกใหม่ น่าสนใจ เพราะเนื้อหาไม่ได้จำกัดอยู่ในวงแคบแบบบทกวีโบราณ แต่เนื้อหามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเรามาก เช่น ออกหักรักษาใจ (2526) โลกของเอ็มดีก๊กกินสัน (2527) และ ชีวิตนี้เป็นของเขอหากเธอไม่หา (2528) เป็นต้น

2.3 จีน บทกวีของชาวจีนส่วนใหญ่กล่าวถึงธรรมชาติที่สวยงาม แต่งไปด้วยปรัชญาชีวิตที่สื่อให้เห็นคติชีวิต ความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวจีน อ้ายชิง เป็นกวีชาวจีนที่ผลงานของเขาถูกนำมาแปลเป็นภาษาไทยหลายเล่ม และที่ยอมรับว่าไพเราะที่สุดคือ ผลงานชื่อ บทกวีอ้ายชิง อันเป็นเล่มที่รวมผลงานชิ้นสำคัญของอ้ายชิง แปลโดย ทวีปวร นักแปลฝีมือชั้นครูของไทย และผลงานของหลี่ไป่ กวีชาวจีนที่มีประวัติชีวิตอันคล้ายคลึงกับสุนทรภู่กวีเอกของไทย

และยังมีผลงานที่แปลมาจากภาษาจีนอีกมาก เช่น ความลับของทะเล (2527) กัมภีร์คุณธรรม (2528) และ เก้าที่เล่าแจ้ (2529)

2.4 ญี่ปุ่น การแปลบทกวีญี่ปุ่นในระยะแรกส่วนใหญ่ เป็นการแปลบทกวีไฮกุ ซึ่งเป็นบทกวีญี่ปุ่นโบราณมีอายุกว่า 300 ปี บทหนึ่งมี 17 พยางค์ มีลีลาการใช้คำเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ ซึ่งอ่านยากและแปลยากที่จะรักษาระบบการใช้คำ และความหมายให้สมบูรณ์ การแปลบทกวีไฮกุเป็นภาษาไทยจึงทำได้เพียงคงความหมายเดิมไว้เท่านั้น ส่วนการใช้คำให้บทหนึ่งมี 17 พยางค์ตามแบบเดิม นั้น ทำไม่ได้เพราะระบบภาษาที่ต่างกันดังกล่าวข้างต้น หลังสงครามโลกครั้งที่สอง บทกวีญี่ปุ่นที่บรรยายความโหดร้ายของสงครามและระเบิดปรมาณูไว้อย่างสมจริง เสียดสีอารมณ์ ได้ถูกกวีและนักเขียนชาวญี่ปุ่นบันทึกเอาไว้ในเวลาต่อมาได้นำมาเผยแพร่ และแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา เพื่อแสดงให้เห็นความโหดร้ายของสงครามในภาษาไทย พจนานุกรมสันติ ได้ถ่ายทอดบทกวีของญี่ปุ่นจากคัมภีร์ภาษาอังกฤษด้วยภาษาและอารมณ์อันเสียดสีในรูปแบบของกลอนเปล่าในหนังสือ อิโรชิมิภาพแห่งความขมขื่น (2529) นอกจากนี้ยังมีบทกวีของญี่ปุ่นที่มีผู้นำมาแปลเป็นภาษาไทยอีก เช่น ในอ้อมกอกของความว้าเหว (2528) และ รอยรำลึกที่ผานเลย (2527) เป็นต้น

2.5 ชาติอื่น ๆ เช่น เยอรมัน มีการแปลออกมาบ้างเป็นบท ๆ แทรกไปกับกลอนเปล่าของชาติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บทกวีของชาติต่าง ๆ อีกหลายชาติ เช่น เยอรมัน นิคารากัว ฝรั่งเศส ไต้หวัน เวียดนาม นำมาแปลปนไปกับบทกวีของชาติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น พันชานากา (2527) ขลุ่ยหญ้า (2528) และ กลับบ้าน (2528)

การอ่านและทำความเข้าใจกลอนเปล่า

I.A. Richard (1925: 128-130) อาจารย์สอนนิพนธ์ที่มหาวิทยาลัย Magdalene และมหาวิทยาลัย Havard ผู้ให้กำเนิดแนวการวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์ ได้รวบรวมข้อควรระมัดระวังในการอ่าน วิเคราะห์ความหมาย และวิจารณ์วรรณคดีจากประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่ผ่านมาค้นตนเองและจากบรรดาลูกศิษย์ของเขา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางใน

การอ่านและทำความเข้าใจบทประพันธ์ร้อยกรองไว้ 10 ประการ คือ

1. คำหรือเสียงหนึ่ง ๆ ในบทประพันธ์ ประกอบด้วยความหมายนัยต่าง ๆ สี่ประการ คือ เนื้อหา ความรู้สึกของผู้อ่าน น้ำเสียงของผู้แต่ง และจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง ในบางครั้งผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจเนื้อหา บิดเบือนความรู้สึก เข้าใจน้ำเสียงผิด หรือไม่ทัน ได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจบทประพันธ์ผิดพลาดไปได้ Richards เสนอข้อคิดว่าถ้อยคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทประพันธ์ ส่วนใหญ่มีความหมายทางความรู้สึก และน้ำเสียงมากกว่าเนื้อหา ผู้อ่านจึงไม่ควรวิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์ โดยการถกพิจารณาเพราะจะได้ความหมายทางเนื้อหาเท่านั้น หากความหมายทางความรู้สึก น้ำเสียง และจุดมุ่งหมายเลือนหายไป ก็จะไม่เข้าใจบทประพันธ์ ไม่ได้ครบทุกรส ผู้อ่านควรพยายาม เข้าใจถึงรส เพื่อจะได้วิจารณ์และประเมินคุณค่าได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม Richards กล่าวเตือนว่า การเข้าใจรสของบทประพันธ์มิใช่สิ่งที่จะทำได้โดยง่าย ๆ หรือจะประสบความสำเร็จได้เท่าเทียมกันทุกคน เพราะแต่ละคนมีความสามารถที่จะเข้าใจรสของบทประพันธ์ได้ ต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และจิตใจของแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะในบทกวีนิพนธ์ ผู้ที่ต้องการได้รับทั้งรสคำ และรสความของบทกวีนิพนธ์ คงยังจำได้ว่ามันไคชั้นแรกของการเข้าใจบทกวีนิพนธ์ คือ เรื่องของเสียง การพยายามฝึกฟังเสียงที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ จะทำให้เราเข้าใจรสของกวีนิพนธ์ ได้ลึกซึ้งกว่าการอ่านอย่างรวดเร็วก็เห็นภาพและตีความหมายเลย โดยข้ามความสำคัญของเสียงและสัมพันธ์ภาพระหว่างเสียงกับภาพและการสื่อความหมาย บทกวีในชุด Chicago Poems ชื่อ Jazz Fantasia ของ Carl Sandburg เป็น ตัวอย่างของบทกวีที่เล่นทางด้านเสียง จังหวะและความเคลื่อนไหวภายในตัวบทกวีนิพนธ์บทนี้ คำเนินไปเหมือนกับท่วงทำนองดนตรีแจ๊ส เสียงที่ปรากฏมีทั้งความเศร้า และความตึกตักกระทึก อึงอลอยู่ในบทกวีสั้น ๆ บทนี้ไคอย่างน่าพิศวง บทกวีที่มีคุณค่าเหล่านี้มีประโยชน์ในการพัฒนา และเสริมสร้างรสนิยมในการอ่าน หากผู้อ่านได้ฝึกฝนอ่านอย่างสม่ำเสมอจะสามารถทำให้ จับเสียงต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบทกวีไคอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง ไคอรรถรสในการอ่าน เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกและสาระที่ผู้แต่งแฝงไว้ไคโดยง่าย จึงเป็น

หน้าที่ของผู้อ่านที่จะต้องพยายามฝึกฝนต่อไป

2. คำนำและลีลาที่แฝงอยู่ในถ้อยคำหรือเสียงที่ใช้ในบทประพันธ์อยู่เสมอ ลักษณะการเปล่งเสียงเพื่อประกอบรูปคำแต่ละคำย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับความหมาย ซึ่งมีรสบทประพันธ์แฝงอยู่ นักอ่านบางคนรู้ถึงรสนั้นด้วยทั้ง หู ปาก ลิ้นและระบบหายใจ แต่บางคนก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจรสดังกล่าวได้ หนทางหนึ่งซึ่งอาจจะช่วยได้ก็คือ การพยายามอ่านออกเสียงบทประพันธ์นั้นทั้ง ๆ เพราะอาจจะทำให้รู้สึกถึงจังหวะ และมองเห็นความเคลื่อนไหวซึ่งแฝงอยู่ในคำ หรือเสียงหนึ่ง ๆ ได้ อันทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่ผู้แต่งบรรยายไว้อย่างชัดเจน

3. จินตนาการ คือสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอ่านบทประพันธ์ บางคนไม่มีจินตนาการเลย แต่บางคนก็สามารถจินตนาการได้อย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้เข้าใจความหมายของบทประพันธ์ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในกรณีที่ผู้อ่านกับผู้แต่งมีจินตนาการไม่ตรงกัน แสดงว่าผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำหรือความผิดไป เพราะฉะนั้นผู้อ่านจึงต้องระมัดระวังขณะที่อ่านและวิเคราะห์ความหมายของคำออกมาให้ถูกต้องตรงกับความคิดของผู้แต่ง ถ้าทำเช่นนั้นได้ก็นับว่าเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจรสทางคำจินตนาการของบทประพันธ์ ปัญหาเกี่ยวกับจินตนาการจึงว่าสำคัญมากสำหรับการวิจารณ์บทประพันธ์แนวใหม่ เพราะนักวิจารณ์บางคนยึดถือว่าจินตนาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในบทประพันธ์ ทำการประเมินคุณค่าของบทประพันธ์โดยพิจารณาจินตนาการเป็นเกณฑ์สำคัญ

4. "นัยประหวัด" (Association) เป็นศัพท์ที่มีอยู่ในวิชาจิตวิทยา นัยประหวัดเป็นลักษณะทางจิตที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและระบบประสาท นัยประหวัดหมายถึง การคิดต่อหรือเกี่ยวเนื่องระหว่างประสบการณ์หนึ่งกับประสบการณ์อื่น ๆ ที่เคยผ่านมา ถ้าประสบการณ์ตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป เคยประสบร่วมกันมาแล้ว ต่อมาก็มักจะเกิดรวมกันอีก หมายความว่าถ้าประสบการณ์หนึ่ง เกิดขึ้นอีกประสบการณ์หนึ่งก็จะเกิดตาม ถ้อยคำที่ใช้พูดกันก็เช่นเดียวกับประสบการณ์คือมีนัยประหวัด ดังนั้นนอกจากคำหรือเสียงจะมีความหมายสื่่ประการซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ยังมีความหมายเชิงนัยประหวัดด้วย นัยประหวัดก่อให้เกิดความหมายบางประการที่เกี่ยวข้องกับความหมายซึ่งมีอยู่เดิม เช่นเมื่อกล่าวถึงโรงภาพยนตร์ นอกจากจะหมายถึงสถานที่สำหรับฉายภาพยนตร์ ซึ่งเป็นความ

หมายตรงตัวแล้ว โรงภาพยนตร์ยังมีนัยประหวัดหรือสิ่งที่เราประหวัดถึง เมื่อได้ยินคำอื่นอีกมากมาย เช่น ภาพผู้คนเบียดเสียดกันคับคั่ง ภาพผู้คนเข้าแถวยาวเพื่อซื้อบัตรเข้าชมภาพยนตร์ ความมืดที่ระคนเป็นเงาคำ ๆ เรียงรายเป็นหย่อม ๆ หรือภาพหนุ่มสาวพลอดรักกันเป็นคู่ ๆ ฯลฯ

เนื่องจากความนึกคิดของคนเราไม่มีขอบเขตจำกัดแน่นอน นัยประหวัดของคำจึงไม่มีที่สิ้นสุด ทั่ว คำต่าง ๆ ในภาษาหนึ่ง ๆ มีนัยประหวัดที่ต่างกัน ในบทประพันธ์นั้นคำทุกคำย่อมจะมีนัยประหวัดถึงอารมณ์หรือภาพต่าง ๆ กันด้วย ความหมายเชิงนัยประหวัดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อรสความงามในบทประพันธ์ หากผู้อ่านรู้จักใช้ความหมายเชิงนัยประหวัดได้อย่างถูกต้อง จะเข้าใจความหมายของวรรณคดีได้อย่างซาบซึ้ง แต่ในบางกรณีผู้อ่านอาจจะตีความหมายของบทประพันธ์ผิดไป เพราะเอาประสบการณ์ส่วนตัวซึ่งบังเอิญมีนัยประหวัดกับคำบางคำในบทประพันธ์นั้นมาสัมพันธ์กัน นัยประหวัดดังกล่าวอาจจะไม่ตรงกับความหมายที่กวีตั้งใจไว้ทำให้ผู้อ่านวิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์ผิดเพี้ยนไปได้ Richards เสนอแนะให้ผู้อ่านหาใจให้วางขณะที่อ่าน ไม่นำเอาสิ่งใดมาเกี่ยวข้องกับขณะอ่าน คงพิจารณาแต่คำและเสียงซึ่งมีรสต่าง ๆ มาประกอบเชื่อมโยงถึงกันโดยเลือกเอาความหมายที่สัมพันธ์สอดคล้องกัน แล้ววิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์ออกมาโดยไม่นำประสบการณ์ส่วนตัวมาเป็นเครื่องตัดสิน

5. ผู้อ่านส่วนใหญ่มักจะวิเคราะห์ความหมายของคำประพันธ์โดยใช้ความหมายแบบ "Stock response" ซึ่งหมายถึงความหมายที่เราคุ้นเคยไว้อยู่ คำหนึ่ง ๆ มักจะมีความหมายตามความเข้าใจทั่วไปของคนทั่วไปอย่างหนึ่ง เช่น สีขาว หมายถึงความบริสุทธิ์ ดอกไม้แรกแย้ม หมายถึง วยสาวของสตรี ความมืดหมายถึงความเศร้า ฤดูใบไม้ผลิหมายถึงความสดชื่น ฤดูใบไม้ร่วงหมายถึงความห่อเหี่ยวหรือความเศร้าสร้อย Richards ชี้แจงว่าหากนำความหมายทั่วไป ๆ ไป เช่นนี้ไปตีความหมายของคำในบทประพันธ์หนึ่ง ๆ อาจจะมีข้อผิดพลาดได้ เขาเสนอแนะให้ผู้อ่านระมัดระวังการใช้ความหมายแบบนี้ เพราะในบางครั้งก็อาจจะใช้คำที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายซึ่งเราเข้าใจกันผู้อ่านอาจจะสังเกตได้จากความหมายของคำอื่น ๆ ที่จะประกอบและส่งเสริมให้ความหมายส่วนตัวของกวีในคำนั้นเด่นชัดขึ้น ผู้อ่านควรรู้จักเลือกความหมายที่สอดคล้องกับความหมายส่วนรวมของบทประพันธ์ทั้งบท เพราะคำแต่ละคำในบทประพันธ์

หนึ่ง ๆ ย่อมมีความหมายที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันประจวบทุกข้อ หากผู้อ่านมีความระมัดระวังในการเลือกใช้ความหมายของคำ ไม่ควนอนุญตามทัศนคติใจใช้ความหมายแบบ "Stock response" แล้วก็จะเข้าใจความหมายของบทประพันธ์ได้อย่างถูกต้อง

6. ผู้อ่านบางคนมีจุดอ่อนในตนเอง คืออ่อนไหวง่ายเกินไป เช่น เห็นทวารกริ่ง ให้อสงสารและร้องไห้ตามทวารก หรือบางคนใจอ่อนกับหญิงชรา ถ้าหญิงชราขายของต้องซื้อกับหญิงชราทั้ง ๆ ที่ของนั้นอาจจะมีคุณภาพสู้ของคนอื่นไม่ไ้หรืออาจจะมีราคาแพงกว่า อากาารเช่นนี้มีไ้มีสาเหตุจากสิ่งภายนอก แ่ก่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อาจกล่าวไ้ว่าอารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย ก็ใจง่าย เสียใจง่าย เกสียคง่าย โกรธง่าย หรือรักง่าย เป็นภาวะจิตเฉพาะบุคคล หากผู้ที่มีอารมณ์อ่อนไหวดังกล่าวไม่รู้จักระดับอารมณ์ในการอ่านบทประพันธ์ ก็อาจจะมีความรู้สึกเสทือนใจรุนแรง ไ้ไกลกว่าจุดหมายของกวี การมีอารมณ์อ่อนไหวดังกล่าวนับเป็นสิ่งที่ควรระวังในการวิจารณ์บทประพันธ์อีกประการหนึ่ง Richards จึงเสนอแนะว่าผู้อ่านไม่ควรให้ความเห็นใจหรืออารมณ์ส่วนตัวมีอำนาจเหนือสมาธิในการอ่าน วิเคราะห์และวิจารณ์บทประพันธ์ และอย่านำความรู้สึกส่วนตัวมา เปรียบเทียบกับความหมายทางอารมณ์ของบทประพันธ์ เพราะจะเป็นเหตุไ้วิเคราะห์ความหมายผิดไปจากจุดประสงค์ของกวีไ้

7. ผู้อ่านบางคนมีสภาพจิตแข็งแกร่ง ไม่อ่อนไหวง่าย ดังนั้นในการอ่านบทประพันธ์ บางครั้งจะไ้ยอมมีความรู้สึกคล้อยตามรสในบทประพันธ์ หรือบางคนก็ขึ้นความรู้สึกของตนเองไ้ อากาารเช่นนี้อาจมีผลไ้ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของบทประพันธ์ไ้ Richards แนะนำว่าในการอ่านวิเคราะห์และวิจารณ์บทประพันธ์ ผู้อ่านควรจะปล่อยใจหรืออารมณ์ไ้ซาบซึ้งกับคำหรือคล้อยตามรสของบทประพันธ์ที่ปรากฏอยู่ ไม่ควรขึ้นความรู้สึกไ้ เพราะการกระทำดังกล่าว อาจจะทำให้ประเมินคุณค่าของบทประพันธ์ผิดไป ซึ่งนับเป็นการอคติธรรมดาของกวีเป็นอย่ง

8. กวีบางคนอาจแสดงความคิดเห็นใหม่หรือแปลก ซึ่งไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้อ่านหรือของสังคม ผู้อ่านยังไ้ไม่ควรประเมินคุณค่าบทประพันธ์นั้นว่าไม่ดี ไม่ควรยกย่อง เพราะความคิดเห็นดังกล่าว ไ้ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อถือทางศาสนา การเมือง หรือการแสดงอารมณ์ส่วนตัว อาจจะเป็นความเห็นที่ถูกไ้ไ้ ดังนั้นในการอ่านบทประพันธ์หนึ่ง ๆ ผู้อ่าน

ควรจะมีใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็นเหล่านี้ ไม่ควรยึดมั่นกับความเชื่อถือที่คล้อยตามสังคม หรือมีความเชื่อถือตนเองมากเกินไป และควรจะตัดสินหรือประเมินคุณค่าของบทประพันธ์ในแง่ของความงามทางศิลปะ ว่าสามารถโน้มน้าวจิตใจคนให้ซาบซึ้งคุ้มค่าได้มากเพียงใดเท่านั้น

9. ผู้อ่านบางคนยึดมั่นอยู่กับแบบแผนข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ตามกฎเกณฑ์โบราณ เช่น บทประพันธ์หนึ่ง ๆ ต้องมีสัมผัสกี่แห่ง วรรคหนึ่ง ๆ ไร้อักษร หรือบทหนึ่ง ๆ ต้องมีกี่บาท Richards มีความเห็นว่าแบบแผนเหล่านี้มิได้เป็นสิ่งสำคัญแต่อย่างใด นักอ่านและนักวิจารณ์ไม่ควรต่อต้านวิธีเขียนที่ไม่ตรงกับแบบแผนข้อบังคับ เพราะลักษณะการตัดสินค่าประพันธ์ประเภทนี้ว่าดีหรือไม่ดี หรือไร้อรรถา อันเป็นการวิจารณ์ที่มุ่งพิจารณาวิธีเขียนบทประพันธ์ มิได้มุ่งไปที่เนื้อแท้ของบทประพันธ์ หรือรสนิยมทางศิลปะของบทประพันธ์โดยตรง หากมีการวิจารณ์โดยตัดสินดังกล่าว แสดงว่าผู้วิจารณ์เป็นคนล้าสมัยหรือใจแคบ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงอยู่เสมอ การยึดมั่นอยู่กับแบบแผนข้อบังคับหรือแนวการเขียนที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม เป็นสาเหตุให้วรรณกรรมไม่เจริญงอกงาม กลับหยุดนิ่งอยู่กับที่ ซึ่งนับเป็นภัยอันร้ายแรงต่อวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่ง

10. ในการอ่านพิจารณาบทประพันธ์ ผู้อ่านจำนวนไม่น้อยมักจะตั้งความหวังอย่างไว้วางใจว่าบทประพันธ์ทุกบทย่อมจะต้องมีคุณค่าแฝงอยู่ จึงพยายามวิเคราะห์วิจารณ์ความหมายให้ลึกซึ้ง จนบางครั้งเกินความจริง และประเมินคุณค่าสูงส่งเกินความจริงด้วย นักศึกษาบางคนก็มีความเห็นว่าทุกบทประพันธ์จะต้องมีแง่ปรัชญา หรือข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าแฝงอยู่ ครูจึงได้นำมาให้วิจารณ์ จึงพยายามวิเคราะห์บทประพันธ์ว่ามีแง่ปรัชญาแฝงอยู่ทั้ง ๆ ที่ บทประพันธ์นั้น ๆ อาจจะไม่มียุคค่านักกล่าวเลยก็เป็นได้ การอ่านและการวิจารณ์เช่นนั้นนับว่าเป็นสิ่งผิดและเป็นการระวางที่สำคัญมาก

Richards สรุปว่า ข้อควรระวังในการอ่านวิเคราะห์และวิจารณ์บทประพันธ์ที่เขาได้รวบรวมไว้ทั้ง 10 ประการนี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ถ้านักศึกษาสามารถปฏิบัติตามข้อแนะนำของเขา เขาเชื่อมั่นว่านักศึกษาจะไม่อ่านวิเคราะห์และวิจารณ์บทประพันธ์ผิดพลาดไปได้เลย แม้แต่คนธรรมดาที่มีโอกาสศึกษาแขนงวิชาวรรณคดีวิจารณ์โดยตรง ก็อาจจะนำหลักต่าง ๆ นี้ไปช่วย

ในการอ่าน และทำความเข้าใจหนังสือต่าง ๆ โค้ดที่ซับซ้อน

คุณค่าของกลอนเปล่า

วรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ตาม มักมีคุณค่าอยู่ในตัวเองเสมอ คุณค่าของวรรณกรรมเหล่านั้นย่อมแตกต่างกันไป ทั้งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกวีเป็นสำคัญ ว่าต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้อะไรจากผลงานของเขา และการพิจารณาประเมินคุณค่าของวรรณกรรมนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้อ่านและผู้ประเมินด้วยว่าจะสามารถเข้าใจวิภาษวิทยา และพื้นฐานทางค่านิยมและสติปัญญาในการมองเห็นหรือรับเอาคุณค่านั้น ๆ ไว้ได้เพียงใด

กลอนเปล่าในฐานะที่เป็นวรรณกรรมร้อยกรองประเภทหนึ่ง ย่อมต้องมีคุณค่าของร้อยกรองปรากฏอยู่บ้าง ไม่น่ามากนัก เช่นเดียวกับร้อยกรองฉันทลักษณ์อื่น ๆ

David H. Dickson (1958: 3-4) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมซึ่งสรุปได้ว่าวรรณกรรมมีคุณค่าต่อผู้อ่าน 2 ประการคือ คุณค่าในค่านิยมให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ และคุณค่าอีกประการหนึ่งคือ คุณค่าในค่านิยมบันเทิง ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้ความรู้สึกที่ประทับใจ และในบางครั้งอาจมีอิทธิพลทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติได้

ผะอับ โปะษะกฤษณะ (2518: 71, 74) กล่าวว่า ภาษาร้อยกรอง หรือภาษา กวี มักมีคุณค่าทางค่านิยมศิลปะ (คือมีความงามที่ก่อให้เกิดสุนทรียภาพ) ที่กล่าวเช่นนั้นก็เพราะภาษาร้อยกรองนั้นย่อมโน้มน้าวอารมณ์ให้เกิดจินตนาการ ได้ง่าย ทั้งอาจจะทำให้ผู้อ่านได้ยินดีเสียใจเพราะเสนาะสโลก ได้สัมผัสอันโอชะ ได้สัมผัสสิ่งอันนุ่มละมุนละไม ได้เห็นภาพอันงดงามตามที่ กวีได้วาดไว้ด้วยตัวอักษร และหนังสือที่ได้รับการยกย่องถึงขั้นวรรณศิลป์ มักจะเป็นหนังสือวรรณกรรม ประเภทร้อยกรองแทบทั้งสิ้น

เอมอร์ ซิคะโสภณ (มปป: 10) กล่าวถึงคุณค่าของร้อยกรองว่า กาพย์ กลอน เป็นเครื่องประเทืองใจ และประดับโลก ช่วยสร้างโลกให้ดีขึ้น ช่วยชักเสาะจิตใจมนุษย์ให้ประณีต อ่อนโยน บรรเทาความทุกข์ของโลก ก่อให้เกิดความสงบสุขด้วยความดี รื่นรมย์และประทับใจ

เท่าที่กล่าวมานี้พอจะสรุปคุณค่าของร้อยกรองไว้ว่า คุณค่าที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดของร้อยกรองก็คือ คุณค่าทางด้านความไพเราะของบทประพันธ์ อันทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์เสื่อใจ และเกิดจินตนาการ ซึ่งในเรื่องนี้กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2514: 28) ทรงกล่าวสนับสนุนว่า "กวีนิพนธ์โดยแท้จะต้องสร้างความรู้สึกนึกคิดที่เป็นภาพอันสวยงามแก่ผู้อ่านและผู้อ่านจะรู้สึกหรือไม่ก็ตาม กวีนิพนธ์เป็นสิ่งชวนใจให้เรา รู้สึกนึกคิด ทำให้เราสนใจในรสของภาษา และเห็นภาพความคิดต่าง ๆ กระจ่างขึ้น"

สิทธา พิณีจิวกุล ได้กล่าวถึงคุณค่าของร้อยกรองว่ามีคุณค่า 3 ลักษณะ ได้แก่ คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้แต่ง คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้อ่าน และคุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อสังคม ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ (สิทธา พิณีจิวกุล และ ประทีป วาทิกทินกร 2516: 7-28)

1. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้แต่ง ผู้แต่งจะสร้างงานประพันธ์ขึ้นมาก็เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ส่วนตัวของผู้แต่ง กล่าวคือ ผู้แต่งหรือกวีจะเขียนบทประพันธ์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ คือ จุดมุ่งหมายเพื่อสื่อข่าว เพื่อเล่าเรื่องราว เพื่อใช้แสดงคติชีวิตเพื่อใช้เป็นบทขับร้อง และเพื่อใช้แสดงความคิด ความรู้สึกและจินตนาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความต้องการที่จะตอบสนองทางอารมณ์ของผู้แต่ง เองทั้งสิ้น
2. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้อ่าน ผู้อ่านบทร้อยกรองก็เพื่อที่จะได้บรรเทาความปรารถนาของตนในประการใดประการหนึ่ง ได้แก่ เพื่อเราความรู้สึก เราจินตนาการ เราความคิด หรือเพื่อความเพลิดเพลิน
3. คุณค่าของบทร้อยกรองที่มีต่อสังคม ร้อยกรองที่จัดเป็นประณีตศิลป์ (Fine Arts) ที่มีคุณค่าสูงส่ง เพราะนอกจากจะเป็นสมบัติของผู้เขียน ของส่วนรวมประเทศชาติแล้ว ยังถือเป็นสมบัติรวมของมนุษยชาติอีกด้วย บทร้อยกรองเป็นผลงานทางปัญญาความสามารถของคน ซึ่งยอมสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนในชาติบ้านเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัย แสดงให้เห็นถึงความคิด ความนิยมและอุดมการณ์ของคนในชาติ สิ่งที่ดีงามที่ควรปฏิบัติ สิ่งที่ดีควรเหยียดหยามละเว้นไม่ปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงระเบียบแบบแผนของคนในสมัยนั้นอีกด้วย

เคารพและปฏิบัติให้เป็นอย่างเดียวกัน เช่น กฎหมาย จารีต ขอบบังคับ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงเหตุการณ์ และความผันแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นไปในทางที่เสื่อมโทรมและทางที่เจริญงอกงามอีกด้วย

Matlthew Arnold (1962: 293-295) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เรศวรตระหนักในคุณค่าของร้อยกรองให้มากกว่าปกติธรรมดา ทั้งนี้เพราะร้อยกรองมีคุณค่ามากอย่างที่เราคาดไม่ถึง ร้อยกรองจะเป็นสิ่งซึ่งเชื่อมโยงอารมณ์ให้เข้ากับความคิด และแสดงออกมาซึ่งความรู้ ทั้งนั้นมนุษย์จึงควรหันกลับไปศึกษาร้อยกรองเพื่อศึกษาแนวทางชีวิตสำหรับตนเอง เพื่อปลูกปลอบใจ และเสริมสร้างกำลังใจ

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าวรรณกรรมร้อยกรอง ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงกลอนเปล่าด้วยนั้น มีคุณค่าต่อมนุษย์อย่างมาก ดังที่เจือ สตะเวทิน (2518: 91) ได้กล่าวไว้ว่า ". . . บุคคลเรานั้นมิได้อยู่ด้วยความอึดอัดอั้นของอย่างเดี่ยว สมองของเราก็คงต้องการอาหารเหมือนกับของอาหารของสมองก็คือสติปัญญาและความเบิกบานสำราญใจ ความสวยสดงดงามอันจะเป็นเครื่องปรับปรุงให้บุคคลชื่นชมต่อโลกและชีวิต เห็นว่าโลกนี้เป็นที่น่าอยู่อาศัย ชีวิตมนุษย์มีขอควรศึกษาและสังเกตอย่างมากมายกายกอง ธรรมชาติแวดล้อมย่อมสวยสดงดงามน่าอัศจรรย์ ความนิยมชมชื่นต่อสิ่งเหล่านี้จึงเป็นของสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่" ทั้งนี้ถ้าเราปรารถนาความรื่นรมย์ หรือความงอกงามทั้งกล่าว ร้อยกรองจะให้คุณค่าเหล่านี้แก่เราได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย